

de journalist

DOSSIER
'TRIAL BY MEDIA'

CORONA EN
PERSVRIJHEID

BART CASTELEYN

**De passie voor
regiojournalistiek**

**KRIS VAN
HAVER**
VOORZITTER VVJ /AVBB

Bubbels van eigen gelijk

Waarom hebben we eigenlijk journalisten nodig? Hébben we wel journalisten nodig? Het bestaansrecht van de journalistiek vormt een rode draad doorheen deze editie van *De Journalist*.

Corona heeft de normale regels van het spel veranderd en de bewegingsvrijheid van de journalisten drastisch ingeperkt. Van rechtbanken over gemeentebesturen tot Europese cenakels: veel meetings zijn verhuisd naar de virtuele ruimte. De rijkdom aan informatie die fysieke contacten opleveren, gaat daarmee verloren. In de weinige fysieke meetings blijkt voor journalistieke pottenkijkers vaak – letterlijk – geen plaats te zijn. Sommigen vinden dat eigenlijk wel comfortabel. De pandemie dreigt een gevaarlijk precedent te creëren: ‘zonder journalisten kan het ook’.

De pandemie dreigt een gevaarlijk precedent te creëren: ‘zonder journalisten kan het ook’

Corona weegt uiteraard ook op de economische structuren van onze pers. De advertentiemarkt ligt op apegapen. Hangen er reorganisaties of afvloeiingen in de lucht? Een enquête onder freelancers in deze *Journalist* leert dat de pandemie voor hen beslist geen lachertje is.

Naast die ‘sluipende’ trends die de vrije verslaggeving op een zijspoor dreigen te zetten, zwelt ook de uitgesproken kritiek op de media aan. Zo wordt in spraakmakende gerechtszaken steeds vaker gesproken over ‘trial by media’. Mediaspecialist Dirk Voorhoof biedt weerwerk in dit blad.

Na de vorming van de nieuwe regering is ook een discussie losgebarsten over de rol van de verslaggeving in de polarisering van politiek en samenleving, onder meer in *De Morgen*. Dragen Wetstraatjournalisten veeleer bij aan het onderlinge politieke geruzie dan aan het vinden van oplossingen? Zitten journalisten en politici niet te dicht onder één kaasstolp?

Politici snijden de journalistieke omweg graag af. Ze kunnen hun boodschap veel directer kwijt via sociale media. Maar die sociale media zijn een kleurig bubbelbad van het eigen gelijk, zonder ruimte voor confrontatie met moeizaam opgedolven feiten.

Nu de journalistiek impliciet en expliciet onder druk staat, mag ze ook zichzelf best heruitvinden. De vraag om een verslaggeving die méér is dan een spel, is legitiem. Laten we dus allemaal het oog op de bal houden. Laten we kritisch zijn, niet alleen tegenover de mensen die we interviewen maar ook tegenover onszelf. En niet omdat ‘kritisch zijn’ het doel van de journalistiek is. Wel omdat het aan onszelf toekomt, en aan niemand anders, om te bepalen hoe we onze job moeten uitoefenen om maatschappelijk relevant te blijven.

WERKTEN MEE

Coördinatie: Pol Deltour & Piet De Loof, pol.deltour@journalist.be, piet@revista-media.be || **Eindredactie:** Piet De Loof || **Concept en vormgeving:** Revista (www.revista-media.be) || **Medewerkers:** Pol Deltour - Selma Franssen - Charlotte Michils - Monica Moritz - Linda A. Thompson - Pieter Knapen - Kris Van Haver - Geert Van Lierde || **Cover:** Fred Debrock || **Redactiesecretariaat:** Zennestraat 21, 1000 Brussel, Tel. 02/777 08 40, info@journalist.be – www.journalist.be || **Abonnementen:** Marleen Sluydts, info@journalist.be || **Reclameregie:** Beny Bechler, beny.bechler@journalist.be || **Druk en verzending:** Graphius

10

ENQUÊTE

Freelancen in coronatijd

12

REPORTAGE

Jong talent, 1 jaar later

16

ACTUA

Corona en persvrijheid

23

OPINIE

Dirk Voorhoof over
'trial by media'

28

FOTOROL

Eric de Mildt kiest
Kristof Vadino

34

ONDER EMBARGO

SPREEKTIJD

Bart Casteleyn, hoofd-
redacteur Krant van
West-Vlaanderen

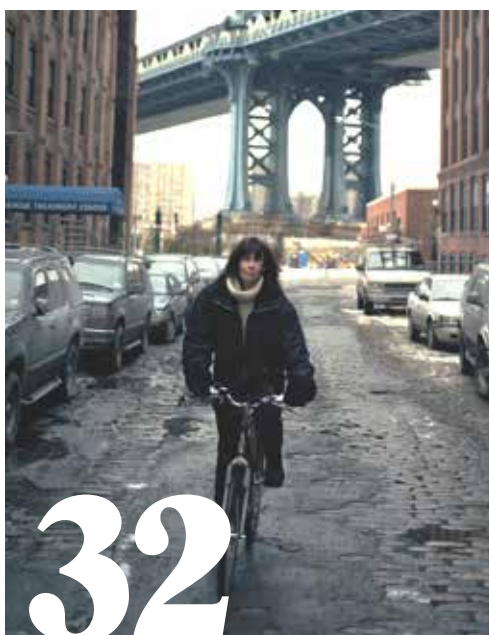
**'Lokale verhalen
kunnen even straf
zijn als nationale'**

RONDETAFEL

Ine Van Wymersch,
Sven Mary, Dirk Leestmans
en Jan Lippens

**'De rechtsstaat
is gebaat bij de
juiste perslekken'**

© James Arthur / © Bart Dewaele / © Ivan Put

DE WISSEL

Jacqueline Goossens

**'Er zijn verdomd
goede journalisten
in de VS'**

DE NIEUWKOMER

Elk jaar zetten zo'n honderd nieuwkomers hun eerste stappen in de journalistiek. Voor sommigen onder hen is het een droom die eindelijk in vervulling gaat, anderen zijn er toevallig ingerold als zij-instromers. In dit nummer: **Laura Clays**, 25 jaar, sinds 2019 aan de slag als videojournalist bij *ROB-tv*

'Pin jezelf niet vast op één medium'

Laura Clays

'Als videojournalist doe ik alles zelf: ik neem interviews af, ik monteer en ik lees reportages in. De uitdaging hierbij is dat ik tegelijkertijd aan het inhoudelijke en technische moet denken. Waar pik ik op in met mijn volgende vraag? Maar ook: is de lichtinval nog goed? Staat de interviewee nog op de juiste plaats in het beeldkader?'

'Ik heb eerst een rechtenopleiding en daarna een manama in journalistiek gedaan. In het kader van mijn opleiding heb ik stage gelopen bij de VRT en vervolgens nog een vrijwillige stage gedaan bij ROB-tv. Daarna ben ik voor ROB-tv begonnen te freelancen en drie maanden later werd ik vast aangenomen.'

'Ik heb rechten gestudeerd met het idee om gerechtsjournalist te worden. Ik deed die opleiding echter zo graag dat ik lang heb getwijfeld of ik toch niet advocaat zou worden. Ik denk dat het goed is om een opleiding te hebben in een andere richting, zeker als je je wil specialiseren in een onderwerp. Als ik advocaten en magistraten interview, weet ik wat hun doel is, waar zij mee bezig zijn en hoe zij denken, omdat ik zelf bijna aan die kant had gestaan van het gesprek.'

'Mijn advies aan nieuwkomers is om jezelf niet vast te pinnen op één nieuwsmidium. Probeer veel uit, vraag rond, doe vrijwillige stages en niet alleen bij de grote kranten of tv-zenders. Als je geschreven pers wil doen, probeer dan ook tv uit. Je weet nooit dat er plots toch iets tussen zit dat je onverwacht leuk vindt.'

'Zelf was ik zo overtuigd dat ik bij VTM of VRT terecht moest komen om aan gerechtsjournalistiek te kunnen doen dat ik regionale zenders bijna helemaal was vergeten. Nu ben ik zo blij dat ik nog een stage heb gedaan bij ROB-tv. Ik leer hier zoveel; ik krijg hier zoveel kansen.' (LAT)

MEEST AANGEKLIKT

Wat was vorige maand het meest aangeklikte artikel op jullie website? We vroegen het aan **Mare Hotterbeekx**, coördinator van *Knack Weekend.be*.

'ZIJN MIJN SCHOENEN MET HAKKEN DAN VOLLEDIG VERLEDEN TIJD?'

OVER DE TAALGRENSEN

Wat gebeurt er aan de andere kant van de taalgrens op journalistiek vlak? Met deze rubriek ben je weer mee.

Iemand die fotografeert, is daarom nog geen persfotograaf. Onze Franstalige zustervereniging AJP moest medio september alle zeilen bijzetten om die nuance duidelijk te maken bij het grote publiek. Vlak voordien was een fotograaf tijdens een politie-interventie in Brussel betrap op het afvuren van traangas op een neerliggende manifestant. De man mocht dan nog een professionele camera hanteren, erkend beroepsjournalist is hij hoegenaamd niet, aldus de AJP. Bovendien viel op dat de Brusselse politie hem nauwelijks iets in de weg legde – reden waarom de verantwoordelijke commissaris, Pierre Vandersmissen, intussen is geschorst. (PD)

weekend

Mare Hotterbeekx: 'Het artikel *Zijn mijn schoenen met hakken dan volledig verleden tijd?* van chef mode Ellen De Wolf blijft populair sinds we het publiceerden op 25 augustus. Het werd 11.000 keer gelezen. Het is opvallend dat de meeste lezers via Google bij dit artikel uitkwamen. Het stuk toont dat mode niet alleen maar *high brow* is; mode staat juist heel dicht bij ons. Niet alleen de hoge hakken zijn letterlijk uit, ook de beugelbeha, zoals ik enkele weken geleden schreef. Door het vele thuiswerken zijn mensen zich comfortabel gaan kleden en blijkbaar zijn ze nieuwsgierig of dat voor anderen ook geldt.'

<https://weekend.knack.be/lifestyle/mode/zijn-mijn-schoenen-met-hakken-dan-volledig-verleden-tijd/article-column-1632823.html>

DE VAKPERS

Zowat één op de vijf Belgische beroepsjournalisten werkt voor een gespecialiseerd magazine. Reden genoeg om in elke editie de spots te richten op één titel.

RetailDetail

- Online nieuwsplatform in drie talen (retaildetail.be in het Nederlands en het Frans, retaildetail.nl, retaideteil.eu in het Engels)
- Bereik: 440.000 unieke bezoekers per maand
- Bestaat sinds augustus 2009
- 3 vaste redactiemedewerkers

'Door corona zijn we weer een start-up'

Wat is RetailDetail.be?

Stefan Van Rompaey, hoofdredacteur: 'Een traditionele vakbladuitgever zijn we nooit geweest. Veeleer profileren we ons als een 'community' voor de retailsector, die kennis deelt via publicaties zoals online nieuwsbrieven en digitale magazines. Daarnaast organiseren we congressen, studiereizen en het event retailhub in de Antwerpse Stadsfeestzaal, waar retailers en hun leveranciers de toekomst van het winkelen kunnen ervaren. De redactie brengt nieuws, achtergrond, reportages en interviews uit de wereld van de winkelketens.'

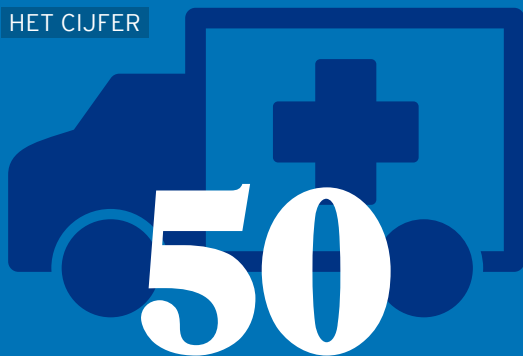
Hoe hebben jullie de overstap naar online ervaren?

'RetailDetail startte elf jaar geleden als een blog, honderd procent online. Pas later grepen we de kans om ook printmagazines uit te geven. Dat draaide goed gedurende enkele jaren, maar de dalende advertentiemarkt kon uiteindelijk de hoge kosten niet meer dekken. Sinds 2019 focussen we op onze sterktes: we maken nu digitale magazines, een betaalmuur zorgt voor extra inkomsten. Dat was een goede beslissing. De samenwerking met freelancers hebben we afgebouwd.'

Hoe gaan jullie om met de coronacrisis?

'Ons bereik is enorm gestegen door de grote vraag naar informatie. Maar de crisis betekende ook een lelijke streep door de rekening, want een belangrijk deel van onze inkomsten komt uit evenementen. We hebben moeten saneren, we zijn weer een start-up. Dat is pijnlijk, maar het opent kansen voor nieuwe businessmodellen. We organiseren nu livestream seminars en bouwen samen met een groep gepassioneerde retailers een heus retail-laboratorium, dat voor de zomer van 2021 moet openen – met een jaar vertraging. Verder lanceren we nog dit jaar een nieuwe website en gaan we investeren in videojournalistiek.' (GVL)

HET CIJFER

Het is tot nu aan de aandacht ontsnapt, maar bij de mega-explosie in de haven van Beiroet op 4 augustus zijn ook veel media en journalisten getroffen. 26 media zijn rechtstreeks geraakt, omdat ze de pech hadden vlakbij de plaats van de ramp gevestigd te zijn. Veel van hen staan nu op de rand van het faillissement. Daarbovenop raakten minstens 50 journalisten gewond, van wie vijf zwaar. De IFJ (Internationale Federatie van Journalisten) is blij met de grote solidariteitsactie die wereldwijd voor Libanon tot stand is gekomen, maar vraagt dat een aanzienlijk deel van de steun wordt gereserveerd voor de getroffen media en journalisten. (PD)

HOOFDREDACTEUR BART CASTELEYN
OVER DE DOORSTART VAN KRANT VAN
WEST-VLAANDEREN

‘Regio- journalistiek zal nooit verdwijnen’

Eerder dit jaar lanceerde hoofdredacteur Bart Casteleyn de nieuwe *Krant van West-Vlaanderen* voor de 1,2 miljoen inwoners van de meest westelijke provincie van het land. Het nieuwe concept staat model voor de krant van de toekomst, zegt hij trots, en dat is een combinatie van online dagkrant, papieren weekendkrant en lifestyle magazine.

MONICA MORITZ

Bart Casteleyn (38) ging in 2003 als redacteur voor de gratis bladen van Roularta werken. Al snel kwam hij in aanmerking voor promotie naar coördinerende functies. Na 17 jaar ‘functiehoppert’, zoals hij het zelf noemt, werd hij hoofdredacteur van *KW*.

Je noemde *Krant van West-Vlaanderen* zelf nog de krant van pépé en mémé, hoe ga je daarmee de volgende generaties veroveren?

Bart Casteleyn: ‘Onze abonnees verouderen zienderogen, maar ik zou *KW* niet langer de krant van pépé en mémé noemen, want die geven ze door aan kinderen, kleinkinderen, burens en achterburen. Veel mensen kennen *KW* dus zonder ze te kopen, en zo bereiken we één op de drie West-Vlamingen. Ons doel is de krant zo attractief te maken dat ook die jongere mensen ze willen hebben zonder te moeten wachten tot ze ze krijgen. Daarvoor mikken we nu op de veertigers die met *KW* zijn opgegroeid. Onze gemiddelde surfer is trouwens 40, en die willen we nog beter leren kennen. Daarom kan op onze site niemand anoniem surfen. In plaats van een gewone betaalmuur hebben we een datamuur opgetrokken. Met de gegevens die we verzamelen kunnen we zien welke stukken in de smaak vallen, lezers indelen in groepen en ze een gepast abonnement aanbieden.’

Volgens jou wordt regiojournalistiek vandaag flink onderschat.

‘Men kijkt er zelfs op neer, stel ik vast. En dat terwijl lokale verhalen even straf

‘Lokale verhalen kunnen even straf zijn als nationale, en halen vaak ook de nationale pers’

kunnen zijn als nationale, en vaak ook de nationale pers halen. De laatste tijd lukt het ons wel al aardig om nationaal te scoren met politieke interviews. Ons gesprek met Hendrik Bogaert bijvoorbeeld, waarin hij verklaart dat een samenwerking met Vlaams Belang moet kunnen, heeft veel stof doen opwaaien. *De Ochtend* op VRT-radio wilde een live reactie van Bogaert, maar hij was onbereikbaar en dus waren ze verplicht zijn uitspraken in *KW* te citeren. Dat vond ik wel geestig. We spiegelen ons wat dat betreft graag aan *Het Belang van Limburg*. Limburgse politici doen bijna altijd eerst hun zegje in *Het Belang*. De nationale pers pikt dat vervolgens meestal op. Dat willen wij ook bereiken.’

Zich nu al meten met een gevestigde waarde als *Het Belang van Limburg*, is dat niet wat hoog gegrepen?

‘In Limburg ontbijten ze met *Het Belang*, die krant is daar ook al een eeuw ingeburgerd. De vernieuwde *KW* is inderdaad nog te jong om zo’n impact te hebben. Daarom bedenken we voortdurend nieuwe invalshoeken.

Deze zomer bijvoorbeeld hebben we ons magazine door topfotografen laten illustreren, onder wie Bieke Depoorter van het prestigieuze fotoagentschap Magnum. Dat vindt niet meteen veel weerklank bij de lezers, maar we hebben het toch maar gedaan en we hebben ook uitgelegd wat Magnum internationaal voor de verslaggeving betekent. We hebben trouwens enorm geïnvesteerd in freelance fotografen. Bij een goed stuk horen anno 2020 een pakkend beeld en een goeie opmaak, anders valt het in het niets.’

Cristijdien staan je ambitieuze plannen kennelijk niet in de weg?

‘Nee, en we hebben echt al veel verwezenlijkt. Tot vorig jaar bestond *KW* nog uit afzonderlijke lokale kranten en nu heb je dé *Krant van West-Vlaanderen*, een overkoepelende grote provinciale krant. Onze slogan bij de lancering was “Je krijgt meer dan je verwacht”. En dat is toch een mooi pakket: de website met al het snelle nieuws, de papieren weekend *KW* met het West-Vlaamse en het gemeentelijke nieuws, én een lifestyle magazine met het motto “Geniet van het goeie West-Vlaamse leven”. Voeg daar nog af en toe een *speciale* bij, zoals een culinair magazine. Uniek is ook dat we het lokale nieuws per gemeente bundelen en lezers meteen weten op welke pagina’s ze dat kunnen vinden. Ze zijn zeer gehecht aan die vaste afspraak.’

Is het met regiojournalistiek toch niet wat roeien tegen de stroom in? Jongeren zitten toch godganse dagen op social media?

‘Dat een 18-jarige op vrijdag niet naar de krantenwinkel crost, beseffen we ook wel. En toch vermoed ik dat ook die jongere nog wel geïnteresseerd is in wat er onder zijn kerktoren leeft. Ik geloof niet in de teloorgang van de regiojournalistiek. Mensen willen nog altijd weten wat er in hun dorp gebeurt. Ze vinden het ook aangenaam om dat via hun krant te vernemen, zeker in COVID 19-tijden. In het

begin van de pandemie hebben we trouwens coronakranten gemaakt, zonder continu de nadruk te leggen op het aantal besmettingen en de ernst van de situatie. We hebben mensen aan het woord gelaten met een positief verhaal en we hebben geprobeerd de lezers hoop te geven. Dat heeft ons veel complimenten opgeleverd en ons nog meer aangemoedigd om aan constructieve journalistiek te doen.'

West-Vlaanderen zal warm zijn of niet zijn?

'Bij *KW* willen we inderdaad meer zijn dan een krant. Met elke editie willen we die 1,2 miljoen West-Vlamingen met elkaar verbinden. In onze wekelijkse rubriek *Warm West-Vlaanderen* zetten we de West-Vlaming in de bloemetjes die zijn medemens helpt. De West-Vlaming is daar zeer gevoelig voor en het creëert banden. Veel West-Vlamingen kennen *KW* ook omdat ze er hebben ingestaan. Het verenigingsleven en het familienieuws, zoals geboortes en communiefeesten, zijn een belangrijk onderdeel van onze lokale edities. "KW leeft met je mee" is niet voor niets onze slogan. Het sociale weefsel is een van onze pijlers.'

Je hebt het nu over informatie die vroeger in kleine aankondigingen stond. Kun je dat wel echte journalistiek noemen?

'Dat zijn *faits divers*, natuurlijk, maar we brengen ook politiek en maatschappelijk nieuws. Vaak zij we het enige medium dat nog de moeite doet om gemeenteraden te volgen. En niet als spreekbuis van de lokale overheden. Een burgemeester die iets belooft wordt daarop aangesproken. Het is die combinatie die ons uniek maakt. Nieuws over huwelijken en geboorten blijft wel een hoeksteen van ons journalistieke project. Mensen lezen vaak eerst die stukjes, of ze vinden bij ons informatie over mensen met wie ze op school zaten en die ze uit het oog verloren. Tijdens de lockdown hebben lezers bijvoorbeeld ook babyfoto's doorgestuurd, om maar iets te noemen.

Uiteraard is dat geen harde journalistiek, maar het is een van de troeven van onze krant.'

Hoe financieren jullie de krant?

'Op de traditionele manier: met abonnementen, losse verkoop en adverteerders. Op de redactie werken zo'n vijftig vaste medewerkers. Daarnaast hebben we een netwerk van circa 300 freelance medewerkers. In elke gemeente loopt er op zijn minst één reporter rond die daar voor ons het nieuws verslaat en daarvoor ook wordt betaald. We zijn ook niet van plan om die tarieven naar beneden te halen of om reporters gratis te laten schrijven, zoals dat meer en meer gebeurt. Zeker niet. Ook al is dat reportagewerk voor de meeste freelancers meer een passie dan een job. Sinds jaar en dag zijn zij de kracht en de ruggengraat van onze krant. In hun dorp genieten ze ook aanzien als de man of vrouw van *KW*. Voor hen is dat vaak al genoeg als waardering. De meerderheid is overigens verslaggever in bijberoep, slechts een minderheid werkt fulltime freelance voor de lokale kranten in steden als Kortrijk, Brugge en Oostende.'

Zijn er nieuwswoestijnen in West-Vlaanderen, plaatsen die weinig of niet worden gecoverd?

'Wij hebben overal onze mannetjes, maar het gebeurt wel eens dat er iemand wegvalt of dat we op zoek moeten naar geschikte mensen voor bepaalde onderwerpen. Een sportreporter is meestal geen vragende partij om ook de politiek te verslaan. Wij zijn continu op zoek naar reporters, maar echte woestijnen zijn er gelukkig niet, anders zouden wij niet elke week de lokale krant kunnen vullen.'

Laten jullie AI al kleine stukjes schrijven om kosten te besparen?

'Nee nee! Het Innovation Lab van Roularta roept ons af en toe samen om ons te laten zien wat er op de markt komt en hoe artificiële intelligentie bijvoorbeeld voetbalmatches verslaat.

Die stukjes zijn echter zo summier dat ze de moeite niet lonen. Zelfs niet om het uit te proberen. Ik bekijk dat met enige curiositeit, maar ik denk niet dat een computer ooit een krant zal maken zonder tussenkomst van de mens. Het is wel zo dat het aantal journalisten overal daalt. Journalistiek is momenteel geen bloeiende en groeiende sector. Dat merken we zelfs bij het invullen van vacatures voor een vaste job. We zien maar weinig kandidaten daarop afkomen. Honderden mensen volgen de opleiding journalistiek in hogescholen maar beproeven eerder hun geluk als content creator bij een of ander hip marketingbureau. Heel jammer vind ik dat.'

We investeren volop in onderzoeks-dossiers over grote regionale pijnpunten

Regiosport neemt in *KW* ook een prominente plaats in, terwijl populaire kranten daar van terugkomen.

'Die laten lokale sportjournalisten nu als "ambassadeurs" gratis schrijven. Dat wijst er inderdaad op dat ze regiosport onbeduidend vinden. Wij niet, als andere kranten daarop besparen is dat voor ons een reden om erin te investeren, zo'n kans laten we niet liggen. Lezers willen echt wel nieuws over hun lokale voetbalclub en lezen graag een gesprek met de plaatselijke trainer of de spits die heeft gescoord.'

Hoe zit het met jullie waakhondfunctie? Hoe kritisch zijn lokale reporters in kleine gemeenten waar iedereen

iedereen kent en het gevaar bestaat dat politici, zakenlui en reporters op mekaars lip zitten?

‘Waakzaamheid is de basis van de journalistiek, ook bij ons. Onze medewerkers hebben evenwel niet altijd een opleiding journalistiek gehad en het gevaar bestaat dat de lokale politicus dat uitbuit of gewoon wat sluw is dan de lokale reporter. Soms is er ook al eens een reporter die vroeger zelf aan politiek heeft gedaan of is aangesloten bij een politieke partij. Die mogen uiteraard geen politieke stukken schrijven. Onze eindredacteuren en cheffen houden dat goed in de gaten. Een *hoera*-verhaal over een lokale politicus laten ze niet passeren zonder het te checken. Ook een gesprek met een ondernemer die een nieuwe zaak start, nemen we onder de loep. Journalistiek moet altijd met de nodige kritiek beoefend worden.

Tegelijk lopen we hier ook niet rond met het idee: we gaan zoveel mogelijk politici ontmaskeren.’

Gebeurt het al eens dat iemand die een restaurant opent een gratis etentje aanbiedt in ruil voor wat verdoken reclame?

‘Och, een reporter zal wel eens een pannenkoek of zo aangeboden krijgen, maar volgens mij is dat geen probleem omdat we altijd focussen op het verhaal van de mensen, en niet dat van de zaak. Die stukken scoren ook zeer goed omdat die ondernemers meestal bekend zijn in hun dorp of regio en ook iets te vertellen hebben. Die kleine verhalen zijn de sterkte van onze krant. Een politiek interview met Yves Leterme naast een met de ondervoorzitter van de voetbalclub van mijn geboortedorp die een café heeft overgenomen om er een

western steak taverne van te maken, dat is een zalige combinatie. Daar hoor je dan mensen aan de toeg over praten: *Heb je het al gelezen? Filip opent een steakhouse!*’

Hoe maken jullie in de informatievloed van vandaag de nieuwsselectie?

‘Er is veel informatie vandaag, té veel. De stroom persberichten, online nieuws, onze vaste reporters en freelancers die dagelijks afkomen met wat zij belangrijk vinden... Gelukkig hoeven we niet alles te publiceren. Het is aan de gatekeepers om een selectie te maken. Makkelijk is dat niet, want iedereen vindt zijn eigen bericht belangrijk. Af en toe mis je wel iets of doe je te veel, maar nieuws is ook geen exacte wetenschap. Vaak scoren er dingen waarvan we het absoluut niet verwachten, terwijl andere informatie waar we twee dagen aan werken niet eens de top 20 van de meest gelezen stukken haalt.’

Maar clicks zijn ook voor jullie wel belangrijk?

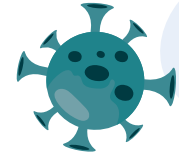
‘Superlokaal nieuws scoort altijd. Een stuk over een populaire feestzaal die failliet gaat door de coronacrisis genereert moeiteloos 100.000 clicks. Dankzij onze lokale reporters kunnen wij zo’n nieuws als enige krant meteen online zetten en er vlug ook in print uitgebreid aandacht aan besteden. Maar pas op, wij zoeken geen sensatie, plaatselijke gebeurtenissen scoren hier vanzelf. Daarnaast brengen we natuurlijk het ‘grote’ politieke en andere West-Vlaamse nieuws, maar dat vind je in alle kranten. Daar kunnen wij niet tegenop. Wel investeren we ook volop in onderzoeksdossiers over grote regionale pijnpunten. Ook daarmee kunnen we dan uitpakken.’

Heb je nog een vurige journalistieke wens?

‘Ik zou het als hoofdredacteur bijzonder plezant vinden een zak vol geld te krijgen om nog meer te investeren in journalistiek en medewerkers. Maar daarvoor moet ik misschien wachten op Sinterklaas?’ (*lacht*)

Freelancen in coronatijd: een nieuwe stand van zaken

- ✓ 57% VROEG PREMIE AAN
- ✓ VAKPERS HARDER GETROFFEN
- ✓ KLACHTEN OVER WANBETALERS

Zonder overheidspremies had een groot aantal zelfstandige journalisten er de voorbije maanden wellicht de brui aan gegeven. En ook al zien meer en meer freelancejournalisten hun werk geleidelijk weer aantrekken, toch klinkt een vraag luider dan ooit: zullen de uitgevers deze crisis aangrijpen om straks nog maar eens een reorganisatie door te voeren en fors te knippen in het medewerkersbestand? Een stand van zaken over freelancen in Vlaanderen op basis van een nieuwe VVJ-enquête. **CHARLOTTE MICHILS**

Bij het uitbreken van de coronacrisis in maart hebben de mediabedrijven in eerste instantie bespaard op hun freelancers, zo wees eerder onderzoek van de Universiteit Gent uit. Veel zelfstandige journalisten zagen hun werk in belangrijke mate wegvallen of doorgespeeld naar loontrekkenden. Overheidspremies verzachtten enigszins het leed, en intussen lijkt de samenleving zich stilaan te herstellen van de coronaklap. Maar hoe zijn de freelancejournalisten er vandaag aan toe? De VVJ zocht het uit aan de hand van een follow-uponderzoek. 84 zelfstandige journalisten namen aan de bevraging deel, onder wie 61 zelfstandigen in hoofdberoep en 23 bijberoepers.

De lockdown betekende over en uit voor niet-essentiële beroepen maar ook voor de essentiële beroepen die in het verlengde daarvan liggen. De sportsector viel stil, cultuurhuizen sloten hun deuren, reizen bleek een gril uit het

verleden. Met de versoepeling van de maatregelen zijn veel sectoren opnieuw opgestart, en zien sport- en cultuurjournalisten bijvoorbeeld hun inkomsten opnieuw toenemen. Er heerst een voorzichtig optimisme en men maakt zich sterk dat een nieuwe nationale lockdown niet meer aan de orde is. Het helpt ook dat de consument de coronaberichtgeving beu is en snakt naar ander nieuws.

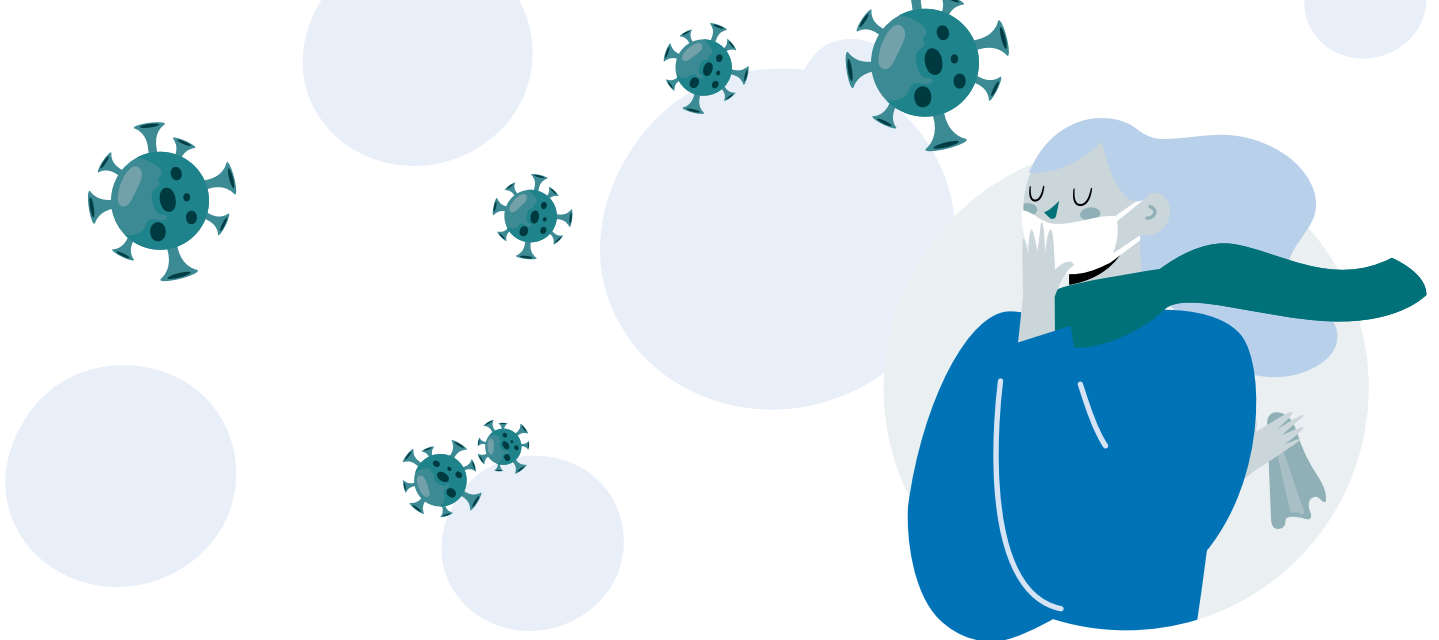
Toch zitten we nog niet in pre-coronatijden: *social distancing* en andere veiligheidsmaatregelen beperken de toegang tot het terrein en journalisten zijn daar de dupe van. Tegelijk, zo merkt een sportfotograaf op, betekent het meer werk voor agentschappen. Daarnaast worden politieke of gerechtsjournalisten meer dan eens veroordeeld tot digitaal vergaderen en moeten ze opboksen tegen allerlei technische mankementen. Digitale toegang heet ook een gunst te zijn en geen verworven recht.

HAMMER TIME

Het herstel verliep voor de één al sneller dan voor de andere. Een boekenjournalist geeft aan dat het in april *hammer time* was met 40% minder inkomsten, dat mei beterschap bracht en dat de zomer heel erg goed was. Dat ligt helemaal anders voor een concertfotograaf die vier opdrachten in zes maanden had, goed voor 797 euro in het totaal. Geen evenementen betekent ook geen inkomsten uit de verkoop van archiefbeelden. Weinig tot geen progressie ondervonden veel collega's in de vakpers, de medische pers om verklaarbare redenen daargelaten. Deze laatste pakte uit met dikkere kranten en bijkomende edities, en bood werk aan extra journalisten. Daarnaast zette het coronatijdperk aan tot duurzaamheidsdenken, wat resulteerde in nieuwe opdrachten rond groene mobiliteit en het testen van elektrische auto's, plug-in hybrides, CNG- en waterstofwagens. Maar voor het gros van de gespecialiseerde journalisten, werkzaam rond onder meer toerisme, horeca en vervoer, was de toestand dramatisch en is het einde nog niet in zicht. Velen geven aan dat de advertentiekraan is dichtgedraaid en dat er voor het einde van het jaar geen ommezwaai te verwachten valt. Sommigen denken aan stoppen. Het weinige werk schuift naar de uitgever/hoofdredacteur, zijn of haar loontrekkende collega's vallen terug op tijdelijke werkloosheid. Het wegvallen van het overbruggingsrecht is voor deze gespecialiseerde journalisten een kwalijke zaak. De resultaten van onze follow-upbevraging liggen in de lijn van de eerdere onderzoeksresultaten van de UGent: ook toen al (in

Nogal wat respondenten pleiten voor minder rigide voorwaarden voor overheidssteun

maart-april) bleek de vakpers verhoudingsgewijs harder getroffen dan andere journalisten. De VVJ telt onder haar leden een dikke honderd vakpersjournalisten in hoofdberoep.

AMBASSADEURS EN STAGIAIRS

De coronacrisis heeft daarnaast enkele bestaande tendensen versneld. Zo was het budget voor foto-, lifestyle- en regiojournalistiek al langer krimpende en bevestigen recente managementbeslissingen de ingeslagen richting. *HLN* bijvoorbeeld verbrak de samenwerking met 60 à 70 medewerkers regio sport. Het sportnieuws uit de regio wordt afgebouwd en het aantal opdrachten voor sport nationaal beperkt. Alles komt ook online, en enkel op maandag en vrijdag zal er regio sport in de papieren krant te zien zijn. Net als de andere collega's bij de algemene regionale berichtgeving, krijgen de regiosportjournalisten nu een stuk eindredactie toebedeeld, moeten ze bijpassende foto's zoeken en *social media* onderhouden. Tegelijk wordt dat surplus aan werk 'beloond' met een lagere vergoeding. Meer dan één journalist beklaagt zich ook over het maximaal aantal stukken per maand. Puur ingegeven door budgettaire overwegingen, met journalistiek heeft het nog weinig te maken, klinkt het. Even frappant is de keuze voor zogenaamde ambassadeurs, die gratis hun steentje bijdragen aan het regionieuws, en de vele niet-reglementaire stages. Ook die zetten de freelancejournalistiek onder almaar grotere druk. De vraag klinkt dan ook luider dan ooit: in welke mate zal de crisis worden aangegrepen om nog meer bezuinigingsoperaties door te voeren?

OVERHEIDSSTEUN

Liefst 57% van de journalisten in hoofdberoep kwam in aanmerking voor federale of regionale overheidssteun en wist zo een moeilijke periode te overbruggen. Een klein deel geeft expliciet aan die levenslijn momenteel niet meer nodig te hebben, de meeste anderen hopen echter op enige voortzetting. De overige 43% kreeg geen steun omdat de inkomsten in 2020 vergelijkbaar waren met het jaar voordien (18%) of omdat men niet meteen aan de toekenningsvoorwaarden voldeed (60% inkomstenverlies, geen werk gedurende zeven opeenvolgende dagen...). Daarnaast bleken sommigen niet of niet goed geïnformeerd over de steun of vonden ze de aanvraagprocedure te ingewikkeld. Een deel gaf ook aan over voldoende reserves te beschikken of een maandelijks fix te ontvangen. Voor de bijberoepers ligt het percentage steunaanvragen een pak lager: minder dan een vijfde kwam in aanmerking. Nochtans kreeg 87% gevoelig minder inkomsten binnen. De groep van bijberoepers is natuurlijk heel divers: ze combineren hun journalistieke werk met allerlei soorten andere beroepen of met een pensioen. De meesten vind je in de regionale journalistiek of in de vakpers. In enkele gevallen werken ze voor *digital only's* en algemene nieuwsmagazines, en sporadisch ook voor nationale kranten. Nogal wat freelancejournalisten pleiten voor minder rigide voorwaarden. Zo pleit men voor steun die in verhouding staat met het inkomstenverlies en zonder de kunstmatige drempel van 60%, die voor de Vlaamse premies geldt. Enkele respondenten geven aan dat de voorwaarde van geen werk gedurende

zeven opeenvolgende dagen weinig compatibel is met freelancejournalistiek. Die voorwaarde was van toepassing voor het federale overbruggingsrecht en de Brusselse premie.

ONZEKERHEID TROEF

De voorbije maanden bleek nog maar eens hoe kwetsbaar de freelancer is, ondanks de inhaalbeweging op het vlak van wettelijke sociale bescherming de voorbije jaren. De vragen naar billijke 'opzeggingstermijnen' en een 'werkloosheidsuitkering' liggen dan ook opnieuw op tafel. Veel freelancers hadden bovendien te lijden onder wanbetaling vanwege hun uitgever. Zij eisen daarom een correcte naleving van de wettelijke regeling inzake betalingsachterstand. Maar crisissen zijn ook uitdagingen. Meerdere respondenten geven aan dat ze uit noodzaak op zoek gingen naar nieuwe opdrachtgevers, waardoor ze nu kunnen terugvallen op een ruimer netwerk. Daarmee samenhangend zijn veel freelancers ook beloond voor het eigen initiatief dat ze aan de dag legden in de crisisperiode. Tot slot maakten tal van journalisten ook gebruik van de luwe momenten om zich bij te scholen. Het ruime online aanbod speelde daar perfect op in. Het neemt de onzekerheid over de toekomst niet weg. Tegenover een groeiende lezersmarkt stonden de voorbije maanden tegenvallende advertentie-inkomsten, en dat deed uitgever de handrem aantrekken of de stekker eruit trekken. Velen vragen zich dan ook ongerust af wat de komende tijd nog zal brengen voor een sector die allang onder druk staat en waar ook technologische vernieuwing een grote impact heeft.

FESTIVAL VAN DE JONGE JOURNALIST: WAT DOEN 7 WINNAARS NU?

Jong talent, 1 jaar later

In september 2019 werden 12 teams van jonge journalisten bekroond op het Festival van de Jonge Journalist. 'De Journalist' vroeg 7 laureaten hoe het hen intussen is vergaan. Was die bekroning een springplank naar een job in de media, of toch niet?

SELMA FRANSEN

Anabel Erauw (22)

'Schakeljaar gevolgd'

2de plaats Beeld met 'Experiment IJsland', samen met Lise De Backer. Ze studeerde journalistiek aan Thomas More Mechelen, afstudeerrichting Video.

'Mijn goede vriendin Lise en ik trokken voor onze bachelorproef naar IJsland om een Vlaams koppel en hun zoontje te volgen die daar een nieuw leven waren begonnen. Een geschikte case vinden was niet eenvoudig: mensen moeten ervoor openstaan een week gevolgd te worden door een camera. Tijdens de opnames waren er ook een paar technische problemen, maar we bleven doorzetten en zijn trots op het resultaat. Het is een warme, inspirerende docu geworden over een gezin dat uit de ratrace stapte. De prijs voor de Jonge Journalist was een fijne erkenning van onze inspanningen. Na mijn bachelor heb ik een schakeljaar gedaan om de master Communicatiewetenschappen te volgen. Het liefst wil ik later werken aan televisieprogramma's waar ik menselijke verhalen kan brengen. Dit najaar ga ik stage lopen op de redactie van een televisieprogramma. Ik heb goede hoop dat het kan doorgaan, ondanks de crisis.'

Caro Dewilde (23)

'Opleiding fotografie'

2de plaats Multimedia met 'La vie en vert'. Ze studeerde Journalistiek aan de Arteveldehogeschool in Gent.

'Het werk dat ik indiende, was de bachelorproef die ik samen met twee studiegenoten maakte. Aanvankelijk wou ik fotografie studeren na het middelbaar, maar dat is na heel wat zoeken anders uitgedraaid. Het werd journalistiek, omdat ik er veel van mijn interesses in kwijt kon: ik reis en fotografeer graag, hou van schrijven en talen en ben erg nieuwsgierig. Tijdens mijn opleiding heeft mijn broer een zwaar verkeersongeval gehad. Het was een intense periode; hij lag een jaar in coma. Uiteindelijk is mijn broer vlak voor ik afstudeerde hieraan overleden. Na het afstuderen was het emotioneel te zwaar voor mij om meteen weer intensief te gaan studeren. Daarom besloot ik een eenjarige opleiding Goudsmid te doen, om rust te vinden en met mijn handen bezig te zijn. Na dat jaar heb ik toch besloten om nog verder te studeren. Ik ben gegaan voor wat ik het liefst doe: fotografie aan Luca school of Arts in Brussel. Het lijkt me heel fijn om uiteindelijk als fotograaf te kunnen werken. Wie weet kan ik het nog combineren met mijn achtergrond in journalistiek en als reisjournaliste aan de slag gaan. Anderzijds zie ik mezelf later ook wel een eigen B&B of gezellige vegan ontbijtbar uitbaten. Of ik richt een keramiekstudio op, want ik hou erg van mijn draailessen. Ik heb erg veel interesses (lacht).'

Maïté Declerck (22)

'Master EU-studies'

1ste plaats Multimedia met 'Fietsstad Kopenhagen', samen met Wout Desmytere en Judy Van Impe. Maïté studeerde journalistiek aan de Arteveldehogeschool in Gent.

'Actualiteit en videojournalistiek hebben me al altijd geboid, dus de keuze voor deze opleiding was snel gemaakt. Ook de mogelijkheid om je doorheen de jaren verder te profileren in thema's zoals video, lifestyle of politiek vond ik interessant. Ik volgde tijdens mijn studie vakken over Europa en internationale politiek, waardoor mijn interesse daarvoor gegroeid is. Daarom ben ik nu bezig met een master EU-studies aan de UGent als aanvulling op mijn journalistiek diploma en om mij nog wat verder te profileren.'

'Ik denk dat corona het er voor pas afgestudeerden zeker niet makkelijker op heeft gemaakt om een job te vinden, maar langs de andere kant heeft deze crisis ook bewezen dat actualiteit onmisbaar is. Het liefst zie ik mezelf later een gevarieerde en afwisselende job doen waarin ik al mijn interesses kan samenbrengen. Een job als videojournaliste rond thema's zoals Europa en internationale politiek is mijn grote droom!'

Jarne Pollie (22)

'Onzekerheid'

3de plaats Audio met 'Racisme in het Belgisch voetbal'. Studeerde Journalistiek met specialisatie Sportjournalistiek aan Howest Kortrijk.

'Toen ik mijn artikel over racisme in het eerste-klassevoetbal schreef, waren er veel incidenten, ook in het buitenland, waardoor het artikel heel wat aandacht kreeg. Na mijn studie wilde ik nog niet gaan werken. Ik koos voor de tweejarige master Toegepaste Gezondheidswetenschappen aan Howest Brugge.'

'Met de coronacrisis ben ik blij dat ik de arbeidsmarkt nog niet fulltime op hoeft. Mijn zomerjob bij Sporza, waar ik zou meedraaien in de drukke periode rond het EK, de Tour de France en de Olympisch Spelen, ging door corona niet door. Als werkstudent freelance ik nu wel in de weekends voor Sporza, waar ik redactiewerk doe voor radio en tv.'

'Uiteindelijk zou ik als zelfstandig gezondheidscoach willen starten en dat combineren met journalistiek. De onzekerheid in de journalistiek schrikt me af; er is niet zoveel werk en er is veel verloop. Mijn tweede studie geeft me iets om op terug te vallen én wat ik er leer, komt ook in mijn journalistieke werk van pas. Topsport gaat nu eenmaal evengoed over beweging en voeding.'

Lisa De Schrijver (24)

'Aan het solliciteren'

3de plaats Multimedia met 'Divers in Duitsland'. Ze volgde de bachelorsopleiding Journalistiek aan de Arteveldehogeschool in Gent.

'Als kind wilde ik al journalist worden, want ik houd enorm van schrijven en van de afwisseling die bij het vak hoort, de onzekerheid over wat er die dag gaat gebeuren of wie ik ga ontmoeten. Na mijn bachelor heb ik een eenjarig traject Communicatiemanagement gevolgd, ook aan de Arteveldehogeschool. Ik ben net afgestudeerd en ben nu volop aan het solliciteren. Sollicitatiegesprekken voor een camera voeren

voelt heel ongemakkelijk, wat natuurlijk niet helpt. Ik schrijf ondertussen wel al een jaar freelance voor WOEf magazine, een maandelijks tijdschrift over honden. Vaak schrijf ik het grootste artikel van de maand, over het 'ras van de maand', en daar ben ik erg blij om. In de toekomst zou ik graag meerdere jobs met elkaar combineren. Mijn droomjob is werken bij een organisatie als Gaia, WWF of een kleiner initiatief dat zich inzet voor de natuur en de dieren. Ik denk aan werk op de communicatiedienst of als persverantwoordelijke. Mocht ik daarbij nog een bijbaantje als hondentrainer kunnen hebben en tijd vinden voor wat vrijwilligerswerk, dan zou ik dolgelukkig zijn.'

Lorenzo Veppi (24)

'Jani TV, HLN en fictiereeks'

Won samen met Manon Goossens een gedeelde 2de plaats in Video met 'Buitenlands diploma, niets waard?' Studeerde Journalistiek met optie Video aan Thomas More.

'Toen ik de prijs won, was ik al afgestudeerd. Manon en ik hadden onze inzending het jaar ervoor al ingestuurd, maar toen was die vergeten (*lacht*). Tijdens mijn studie liep ik stage bij Jani TV, een productie van Mediahuis. Dat deed ik erg graag en na mijn afstuderen kon ik er blijven, maar enkel als freelancer. Uit mezelf zou ik nooit zelfstandige zijn geworden. Tijdens mijn studie leerde ik al dat freelancen slecht wordt betaald, maar nog niet wat er precies bij komt kijken. Dat heb ik zelf moeten ontdekken. Toch bevalt het me inmiddels goed.'

'Na 1,5 jaar bij Jani TV heb ik acht maanden voor *Het Laatste Nieuws* gewerkt. Door corona was er heel veel berichtgeving en veel werk. In juli startten alle productiehuizen en zenders ook weer op, waardoor ik zonder ervaring in fictie kon instappen bij een nieuwe serie. Ik stopte bij *HLN* en werk nu op projectbasis aan een serie. Om wat vaste inkomsten te hebben, doe ik - bovenop de lange dagen voor de serie - ook sociale media en montage voor een aantal vaste klanten. Ik weet niet wat ik ga doen als dit project over twee weken stopt. Er is minder werk en er heerst paniek bij mensen in de sector. Voor volgend jaar heb ik al veel projecten, maar wat met de komende maanden? Ik wil die tijd gebruiken om een eigen podcast te maken. Presenteren ligt me wel; ik zou graag formats ontwikkelen en schermgezicht worden.'

Emilie Légère (26)

'Job bij Pano'

1ste plaats Tekst met 'Grexit voor Brexit'. Studeerde Journalistiek aan de Erasmus-hogeschool Brussel.

'Als kind wilde ik detective worden (*lacht*). Dat liep anders. Ik ben Kunstwetenschappen gaan studeren, maar besepte al snel dat dit niets voor mij was. Maar wat dan wel? Als tiener las ik de krant voordat ik naar school vertrok, op zondag keek ik debatten op tv. Ook hield ik van films over journalistiek en klassieke verhalen zoals de onthullingen van Woodward en Bernstein. Die puzzelstukjes vielen samen en ik wist dat ik onderzoeksjournalist wilde worden.'

'Ten tijde van het Brexit-referendum was ik op Erasmus in Noorwegen. Ik volgde er het vak Europese Politiek en kwam zo te weten dat Groenland in 1985 uit de EU is gestapt. Waarom weten maar weinig mensen dit en hoe verliep die exit? Impulsief trok ik naar Groenland om dat uit te zoeken. Soms was dat behelpen, want het Engels van Groenlanders is soms gebrekkig. Zo kwamen mijn eindwerk en winnende artikel tot stand.'

'Eenmaal terug in België deed ik een afstudeerstage van 3 maanden bij *Pano*. Daarna wilde ik nog twee jaar in het buitenland studeren, maar aan het einde van mijn stage was er een vacature bij *Pano* - een zeldzaamheid. Ik gooide mijn plannen om en solliciteerde. Eind juni 2019 studeerde ik af, op 1 juli begon ik bij *Pano*. We werken nu aan een nieuw seizoen, dus het is razend druk. Mijn kinderdroom is alsnog uitgekomen: als een soort detective breng ik zaken mee aan het licht. Hoe moeilijker het is, hoe liever ik het wil.'

Belgische persvrijheid krijgt goede punten van Europese Commissie

De Europese Commissie heeft België goede punten gegeven voor de kwaliteit van haar rechtsstaat. Behalve op een onafhankelijke rechterlijke macht slaat dat op de mate van pluralisme en onafhankelijkheid van de media. De Europese Commissie noteert onder meer het bestaan van twee 'zeer actieve persraden' in het land, waaronder de Vlaamse Raad voor de Journalistiek. Andere instanties, waaronder de Vlaamse Regulator voor de Media, zorgen voor een onafhankelijk en transparant toezicht op specifiek de audiovisuele media-

sector. Ook de (grond)wettelijke waarborgen inzake persvrijheid, openbaarheid van bestuur en journalistiek bronnengeheim mogen gezien worden, aldus het rapport. Tot slot krijgt de VVJ een extra vermelding voor de oprichting van haar Meldpunt Agressie tegen Journalisten vorig jaar. Volgens de Europese Commissie gaat het om een *good practice* die in andere landen navolging verdient. Op www.journalist.be publiceerden we zopas overigens een nieuw overzicht van de meldingen die zijn binnen gelopen. (PDE)

Vormingen Persacademie

Persacademie, dat is het vormingsinstituut van de uitgeverkoepels WE MEDIA en Medianetwerk Plus, organiseert dit najaar nog een reeks interessante opleidingen. Op het programma staan onder meer 'Interviewtechnieken', 'Online redactie', 'Smartphone fotografie' en 'Werken met sociale media'. De vormingen vinden plaats op locatie in Gent of Mechelen of online. Deelnemersprijs per vorming: 175 euro. Alle informatie en het inschrijvingsformulier op www.persacademie.be.

Rechtbanken werken aan toegang voor pers

Diverse rechtscolleges doen deze dagen inspanningen om ondanks corona hun werkzaamheden te organiseren met aanwezigheid van de pers. Daarmee spelen ze tevens in op een bekommernis van de VVJ (zie pagina's 16-17). In Antwerpen beklemtoont het hof van beroep dat als de menselijke aanwezigheid in een zittingszaal moet worden beperkt, altijd eerst voorrang moet worden gegeven aan de burgerlijke partijen of nabestaanden. 'Niettemin is het de bedoeling dat journalisten een proces zoveel mogelijk in de zittingszalen zelf kunnen volgen', aldus Tom Hoorens van de persdienst van het hof

van beroep. Voor assisenprocessen in het rechtsgebied Antwerpen-Limburg zal er altijd een aantal plaatsen voor de pers worden voorbehouden. Bovendien is een zittingszaal omgebouwd tot relaiszaal, waar journalisten op vier grote schermen de zaak sowieso zullen kunnen volgen.

Het gerechtshof van Leuven herbergt de kleinste assisenzaal van het land, en ook daar kan nu nog maar een derde binnen van de normale capaciteit. Toch worden er sowieso vier plaatsen vrijgehouden voor de pers, en zo nodig meer, aldus raadsheer Peter Hartoch. Andere rechters hebben weliswaar goede bedoelingen, maar botsen op technische

grenzen. Zo behandelde de Leuvense politierechtbank onlangs het dossier van een zwaar treinongeval in Leuven in 2017, en organiseerde daarvoor een digitale uitbreiding van de zittingszaal via een weblink. Die bleek het evenwel nauwelijks te doen: beelden waren wazig en het geluid onverstaanbaar. Gerechtiglijk verslaggever Paul Gebruers: 'De facto ging het dus om een zitting achter gesloten deuren.' Perswoordvoester Cindy Van Dijck: 'We hadden een streaming aangevraagd bij de FOD Justitie, maar hun oplossing was heel duur, en als klein korps hebben wij daarvoor het geld niet.' (PDE)

Nieuwe Journalistenloket.be online

De VVJ heeft haar Journalistenloket.be helemaal opgefrist. Het gaat om een documentaire website, waarop (aspirant-)journalisten vanalles kunnen vernemen over hun statuut. Komen aan bod: het wettelijke beroepsstatuut, arbeid en vergoeding, en persvrijheid en de beperkingen daarop.

OOK IN HET 'NIEUWE NORMAAL' MOETEN JOURNALISTEN HUN WERK KUNNEN DOEN

'Veiligheid en gezondheid mogen niet ten koste gaan van persvrijheid'

KRIS VAN HAVER & POL DELTOUR

Ondanks corona valt het maatschappelijke leven stilaan weer in een plooi. De lockdown is verteerd, er wordt opnieuw vergaderd, hier en daar vinden weer events plaats. Ook parlementen, besturen en rechtbanken hernemen de werkzaamheden. Zo komt alles weer goed, zou je denken, maar dat is dan zonder één cruciaal aspect gerekend: al te veel journalisten ondervinden vandaag nog altijd moeilijkheden om opnieuw hun werk te doen. Op allerlei plaatsen wordt hen vandaag de toegang ontzegd en is vrije informatiegaring onmogelijk. Hoogst verontrustend is dat dit ook in sommige politieke en gerechtelijke cenakels gebeurt.

LIVESTREAMEN

Onder meer op gemeentelijk bestuursniveau stelt zich vandaag een democratisch deficit. Belangrijke vergaderingen vinden nog altijd achter gesloten deuren plaats, in het beste geval krijgen journalisten dan een door de autoriteiten zelf opgesteld verslag van de werkzaamheden. Meer en meer gemeenteraden zijn intussen hun bijeenkomsten beginnen livestreamen, maar de kwaliteit van die opnames is zeer beperkt en hoe dan ook weegt zoiets nooit op tegen de fysieke aanwezigheid van een reporter-ter-plaatse.

Soms loopt het op een hoger echelon nog fout. Op 1 september vond in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een belangrijke commissievergadering

plaats over de zaak-Chovanec. De locatie daarvoor was een gewone commissiezaal, waar geen journalisten werden binnengelaten. Zij werden naar een nevenruimte geloodst waar ze de vergadering op een scherm konden volgen met beelden die door de Kamer zelf werden gemaakt. Beeldjournalisten kregen tijdens de vergadering om beurt hooguit 10 minuten om zelf wat

toegelaten. Zelfs een eenvoudige livestream blijkt in veel gerechtsgebouwen te hoog gegrepen. Dit bots met alle regels inzake openbaarheid van de rechtspleging en staat haaks op een rechtsstaat die naam waardig. Zeker met het oog op belangrijke processen die eraan komen, moet Justitie fors investeren in een werk-kader dat journalisten volwaardig

Op allerlei plaatsen wordt journalisten vandaag de toegang ontzegd en is vrije informatiegaring onmogelijk

sfeerbeelden te schieten. Hoe men het ook draait of keert, dat is niet de manier waarop journalisten voluit hun werk kunnen doen. Overigens kon de commissievergadering niet in de plenaire vergaderzaal plaatsvinden omdat die voorlopig onvoldoende technologische faciliteiten biedt voor vergaderen op afstand.

BELANGRIJKE PROCESSEN

Gelijklopende bekommernissen zijn er op gerechtelijk vlak. We noteren intussen een reeks van processen waar gerechtverslaggevers niet werden

toelaat hun werk te doen. Het beste blijft dat niet beperkt tot een (werkende) livestream in een aanpalende ruimte, maar kunnen verslaggevers ook fysiek de rechtsgang volgen. Dan hebben we nog niet over de ernstige hindernissen die Europa- en buitenlandreporters ondervinden om hun werk te doen. Zo worden redacties momenteel niet meer gebriefd over Belgische standpunten en het verloop van discussies in Europese ministerraden. En hoofdredacteurs hebben momenteel de grootste moeite om verslaggevers naar de VS te krijgen

Vrijheid van beweging heeft weinig zin als de journalist uiteindelijk voor gesloten deuren staat.

voor het volgen van de presidentsverkiezingen daar.

VEILIGHEID ÉN PERSVRIJHEID

Is de pers dan uit op een onbeperkte vrijgeleide? Natuurlijk niet. Journalisten zijn zich zeer goed bewust van de nood aan veiligheidsmaatregelen in coronatijd. Dat blijkt al uit de grote aandacht die alle redacties er elke dag weer aan geven in hun berichtgeving. En ook in hun dagelijkse omgangspraktijken letten journalisten erop coronaproof te werken – in het belang van hun gesprekspartners en henzelf. Maar veiligheid en gezondheid mogen niet ten koste gaan van persvrijheid. In maart, bij het afkondigen van de lockdown, is daarom journalistiek van meet af aan terecht als een ‘essentiële activiteit’ beschouwd. Alleen heeft vrije beweging geen zin als de journalist uiteindelijk voor gesloten deuren staat. Vandaag is het hoog tijd om de deuren van politieke, bestuurlijke en gerechte-

lijke fora opnieuw open te zetten voor journalisten. Het alternatief neigt naar een obscurantistische en ondemocratische samenleving waar niemand bij gebaat is.

Natuurlijk kan niet iederéén binnen in parlement of rechtszaal – en in coronatijd wellicht nog minder mensen dan normaal. Maar precies daarom heeft de wetgever in 1963 een wet op de erkenning van beroepsjournalisten uitgewerkt, die deze journalisten een officiële perskaart toekent. Die perskaart getuigt van professionaliteit, kwaliteit en deontologie, en vormt dan ook een uitstekend selectiemiddel als ergens dan toch de toegang moet worden beperkt. Vandaag, meer dan ooit, bewijst de wet op de erkenning van beroepsjournalisten hoe relevant en actueel ze is. Alleen moeten overheden ze dan wel gebruiken.

POOLVORMING

In uiterste gevallen is nog een oplossing

mogelijk: zogenaamde poolvorming onder nieuwsmedia. Die spreken dan onderling af wie – voor rekening van de hele sector – een nieuwsgebeuren verslaat. Het persagentschap Belga kan hier een sleutelrol spelen, en ook omroepen en foto-agentschappen kunnen zo afspraken maken voor beeldopnames. Maar zo’n poolstelsel moet altijd de ultieme remedie blijven, want fundamenteel doet het afbreuk aan het pluralisme van de nieuwmedia. In dit ‘nieuwe normaal’ moet zeker de overheid voor maximale openheid en journalistieke toegangsfaciliteiten blijven zorgen. De formulering op de officiële perskaart van beroepsjournalist zegt het treffend: “De overheden worden verzocht de titularis van dit document alle faciliteiten te verlenen in zoverre verenigbaar met de vereisten van openbare orde en verkeer.” Zij het dan geen ‘openbare orde’ zoals die in autocratische politiestaten wordt ingevuld.

EEN PROCUREUR, EEN ADVOCaat EN TWEE JOURNALISTEN OVER *TRIAL BY MEDIA***‘Lieg niet, want de kraaien brengen het uit’**

Gaat de pers haar boekje te buiten bij het berichten over strafonderzoeken? Doen journalisten aan *trial by media*? De kritiek was de voorbije weken niet van de lucht, na de ruime aandacht die kranten en omroepen besteedden aan de zaken Reuzegom en Chovanec. Geen betere bronnen om een en ander te checken dan een magistraat en een advocaat, dachten we, en zo ontvingen we eind september procureur des konings Ine Van Wymersch en raadsman Sven Mary in ons Journalistenhuis. Zij het in het gezelschap van de geroutineerde gerechtsjournalisten Dirk Leestmans en Jan Lippens, die voor het wederwoord werden gevraagd. **CHARLOTTE MICHILS EN POL DELTOUR**

Eerst het woord aan de aanklager: gaat de pers te ver in haar gerechtsverslaggeving, mevrouw Van Wymersch?

Ine Van Wymersch, procureur des konings van Halle-Vilvoorde: ‘Als de pers binnen het wettelijk kader blijft, kun je moeilijk zeggen dat de pers te ver gaat. Maar van onze kant, de kant van het openbaar ministerie, hebben we wellicht te lang gedacht dat we de pers konden controleren, of zelfs verwaarlozen. Terwijl we onszelf wel degelijk moeten afvragen in welke mate de pers een link kan zijn met de burger en wat we willen meegeven. Als die reflex er niet is, ontstaan er percepties die een eigen leven gaan leiden. Dat was bijvoorbeeld het geval in de zaak-Chovanec: daar werd gezegd

dat als de media er niet over hadden bericht, de zaak in de doofpot was geraakt. Dat vind ik een pervers kantje aan de rol van de pers. Dat een journalist iets doet met de stukken die hij krijgt langs God weet welke weg, dat lijkt mij logisch. Een journalist is niet gebonden door het geheim van het onderzoek. Maar de suggestie dat de doofpot dreigt zonder het alziende oog van de pers, daarmee heb ik het moeilijk.’

Sven Mary, advocaat (van onder meer de nabestaanden van slachtoffer Sanda Dia in de zaak-Reuzegom):

‘Ik denk toch dat de pers een heel belangrijke en bepalende rol kan spelen in het maatschappelijk debat. Denk maar aan de onlangs vermiste Ilias, waar de media worden ingeschakeld

Jan Lippens
journalist bij *Knack*

om een oproep te helpen verspreiden. Of aan zaken als Chovanec en Reuzegom, waar perslekken minstens een debat op gang hebben gebracht. In de zaak-Reuzegom is dat een maatschappelijk debat over studentendopen, bij de verdwijning van Ilias gaat het over ontvoering, nu met die naaktbeelden van BV's op internet krijg je een debat over *sexting*. Maar om nu te zeggen dat alles in de doofpot was terechtgekomen als de pers er niet was geweest, dat is inderdaad iets

Ine Van Wymersch
procureur des konings van
Halle-Vilvoorde

Dirk Leestmans
journalist bij VRT

Sven Mary
advocaat van onder meer de
nabestaanden van slachtoffer
Sanda Dia in de zaak-Reuzegom

'De rechtsstaat is gebaat bij de juiste perslekken'

DIRK LEESTMANS

anders. Al denk ik persoonlijk toch dat de media-aandacht voor de zaak-Reuzegom het dossier ergens wel in een andere richting heeft geduwd.'

Het woord is aan de verdediging, en dat zijn in deze de journalisten...

Jan Lippens, journalist bij Knack: 'Ik waardeer het dat procureur Van Wymersch erkent dat journalisten niet gebonden zijn door het geheim van het onderzoek, net zomin als door het juridische vermoeden van onschuld trouwens. Alleen zijn niet alle leden van het openbaar ministerie het daarmee eens. Ik heb het bovendien

toch moeilijk met de sterke term "pervers", als je verwijst naar de rol van de media in de zaak-Chovanec. Dan kan ik het even goed hebben over de "hypocrisie" in jullie beider beroepsgroepen (*visiert ook Sven Mary*). Sinds ik journalist ben, heb ik over geen enkele zaak kunnen schrijven zonder lekken van advocaten of magistraten. Dus waarover gaat het eigenlijk bij die *trial by media*? Jullie kunnen toch moeilijk ontkennen dat jullie eigen beroepsgroepen vaak aan de oorsprong liggen van wat er verschijnt?'

Dirk Leestmans, journalist bij VRT: 'Uiteindelijk hebben we allemaal een eigen rol te spelen. Het stoort mij dat de rol van de journalist soms geminimaliseerd wordt en zelfs gedegradeerd tot de rol van *facteur*. We mogen naar de rechtszitting gaan om vervolgens droogweg te reproduceren wat daar is gezegd, maar daarmee ga je toch voorbij aan een wezenlijke functie van de pers. Om te beginnen zijn er een pak zaken die sowieso niet worden vervolgd, en dan nog zijn er heel veel

zaken die nooit op een openbare zitting ter sprake worden gebracht. Dat zijn toch allemaal dingen die de moeite waard zijn om over te berichten.'

Sven Mary: 'Laat me toch van meet af aan toch ook maar het volgende zeggen: natuurlijk doet het er toe met wie je bij de pers te maken hebt en welk medium er bericht over een zaak. De manier waarop de dingen worden gebracht, is belangrijk.'

Jan Lippens: 'Laat me dat maar meteen beamen. Dé media bestaan dus niet. Er is een verschil in zowel de manier van werken als in de toonzetting tussen bijvoorbeeld *Knack* en *Het Laatste Nieuws*.'

Focussen we even op de zaak-Reuzegom: is de pers daar te ver gegaan? Een van de critieken is dat te snel is gesuggereerd dat duistere elitaire krachten het onderzoek zouden boycotten.

Sven Mary: 'Kijk, Sanda Dia is overleden in december 2018, intussen zijn we bijna twee jaar verder. Heel rap

is dit dossier toch niet vooruitgegaan. Bovendien stel ik vast dat men tot het uiterste is gegaan om een aantal zaken via-via in een bepaalde richting te duwen. Namen hebben we daarbij niet genoemd, ook niet in het enige interview dat ik in feite heb gegeven over dit dossier, en dat was aan *Knack*. De voorbij maanden zijn er overigens heel wat pogingen geweest om ook de Reuzegommers aan het woord te laten. En onlangs zijn ze ook naar buiten gekomen, en dan kregen we plots enkele *oneliners* van het jaar, zoals *Na een feest moet je opkuisen.*'

Veel kritiek is er ook op de stemmingmakerij in dit dossier: de media zouden zelfs het onafhankelijke oordeel van de rechter hypothekeren.

Sven Mary: 'De vraag rijst inderdaad of ik het openbaar ministerie zou hebben beïnvloed in zijn strafverdering. Ik weet dat niet. In mijn interview met *Knack* heb ik zelf beklemtoond dat het niet om bestraffing draait. De papa van Sanda heeft dat trouwens ook al gezegd. Eerlijk, volgens mij komt de onafhankelijkheid van de rechter door deze media-aandacht niet in gevaar. Geen enkele rechter in België verliest hierdoor de afstand om in alle sereniteit te kunnen oordelen.'

Ine Van Wymersch: 'Ik denk evenmin dat een interview een dergelijk effect kan hebben. De media wegen niet op de beslissing van de rechter. De media wegen mogelijk wel op de perceptie over die rechter. Jullie kunnen de mensen doen geloven dat de rechter niet meer objectief zal zijn. En dan stel ik me opnieuw de vraag wat je erbij wint door de geloofwaardigheid van de magistratuur in twijfel te trekken.'

Zoals in de zaak-Chovanec?

Ine Van Wymersch: 'Inderdaad. Waarom blijven herhalen dat justitie haar werk niet heeft gedaan, als je weet dat er een onderzoek lopende is. Hoe denk je dat dit overkomt bij de bevolking? We zijn beide instituten met macht en dat moeten we goed beseffen.'

Jan Lippens: 'Dat ontkennen wij ook niet. Maar wat verwachten jullie dan? Dat de media een bijna notariële

verslaggeving doen van wat er in een onderzoek gebeurt? Media mogen stelling nemen toch? Er zijn genoeg dossiers waarin justitie heeft geblunderd.'

Dirk Leestmans: 'Justitie lijkt wel een machine die vlekkeloos draait en journalisten moeten er vooral niet te veel kritische vragen over stellen. Alsof er niet ook disfuncties zijn. Ik wil vermijden dat we terecht komen in een sfeertje van scandalitis, want ik weet dat er een heleboel dingen goed lopen, maar sommige dossiers draaien wel degelijk in de soep.'

Jan Lippens: 'Fortis, Lernout & Hauspie, Beaulieu, zoveel andere grote fraudedossiers... De lijst is heel lang.'

Moet justitie niet ook beter gaan communiceren? Over het dossier-Chovanec hebben de vijf procureurs-generaal een vrij unieke pers-conferentie gehouden om te ontkennen dat er een doofpotoperatie was...

Sven Mary: 'Die passage van de procureurs-generaal was toch veeleer aan de late kant. De zaak-Chovanec vind ik persoonlijk een moeilijk vertrekpunt omdat er qua communicatie grote verschillen zijn binnen het openbaar ministerie. Wat het federaal parket doet, is niet te vergelijken met de aanpak van de parketten in Brussel, en ook aan weerszijden van de taalgrens wordt er verschillend gecommuniceerd. Neem nu de zaak-Adil, waarin ik de

agenten verdedig die betrokken waren bij de achtervolging en aanrijding van die jongen in april 2020. Het Brusselse parket heeft daar vrijwel onmiddellijk over gecommuniceerd, en in Antwerpen of Gent zou dat niet anders zijn. Aan Waalse zijde ligt dat toch wat anders.'

Ine Van Wymersch: 'Dat klopt. Aan de overkant van de taalgrens kan die informerende en duidende taak echt beter. Bij Chovanec is het vooral op het vlak van duiding misgelopen. Voor mij had men onmiddellijk kunnen communiceren zonder ook maar één detail over het onderzoek prijs te geven. Men had perfect kunnen zeggen dat er een objectief onderzoek gaande was, dat er een onderzoeksrechter was gevorderd, dat het Comité P was aangesteld en dat de camerabeelden

'De suggestie dat de doofpot dreigt zonder het alziende oog van de pers, daarmee heb ik het moeilijk'

INE VAN WYMERSCH

SVEN MARY

waren veiliggesteld. Als er sprake was geweest van een doofpotoperatie, dan had die camera die dag niet gewerkt, dat geef ik je op een blaadje. Men verschuilt zich aan onze kant graag achter het geheim van het onderzoek om geen duiding te moeten geven. Welnu, wij kunnen perfect communiceren over wat het OM aan het doen is – ik noem dat ‘procescommunicatie’ – zonder ook maar iets over het eigenlijke onderzoek te zeggen. Wat ik wel niet ga doen, is daags voor het proces in de pers vertellen welke straf ik ga vorderen en waarom. Ook voor advocaten moet daar de grens liggen.’

Jan Lippens: ‘Maar daarmee geef je toch zelf aan dat er eigenlijk geen sprake is van *trial by media* in dit dossier. Als er zo slecht wordt gecommuniceerd, zit er toch niks anders op dan te beginnen graven als journalist. Het feit dat onderzoeken zo lang duren, speelt hier ook mee natuurlijk. Sommigen beweren dat de pers niet zou mogen communiceren tot er een definitieve rechterlijke uitspraak is, maar dan zou er over de bende van Nijvel nog geen letter geschreven mogen zijn. Compleet absurd. Soms geven jullie echt blijk van wereldvreemdheid.’

En dan was er ook nog die opvallende verklaring van Hans Rieder, prominente advocaat, dat justitie in de zaak-Chovanec faalde en het politiemisbruik wilde toedekken...

Ine Van Wymersch: ‘Als ik Hans Rieder moet geloven, vormen wij als parket één grote combine met de politie en dan denk ik: welk belang kun je daar nu bij hebben om dat eindeloos de wereld in te sturen? Ik snap dat niet. Wat wel zo zal zijn, is dat hier en daar iemand eens over de schreef gaat, en precies daarom ben ik een felle pleitbezorger van een soort nationale woordvoerder van het openbare ministerie, die los van concrete dossiers duiding kan geven. Alleen veronderstelt dat het akkoord van alle lokale baronieën. Maar eens men eerlijk het belang van communicatie inziet voor het vertrouwen van de burger in justitie, dan moeten we daar vroeg of laat toch naartoe. Wat heeft het voor zin in een hoekje te blijven huilen over de onzin die Hans Rieder verkoopt, als we zelf niet aanwezig zijn in het debat.’

Dirk Leestmans: ‘Alle waardering hiervoor, en voor het werk dat je indertijd als perswoordvoerder van het parket Brussel hebt gedaan. Maar sta me toch toe enig voorbehoud te maken

bij je idealisme en te waarschuwen voor een overdreven formaliseren. Die nationale woordvoerder – hoe goed bedoeld ook – mag niet het enige aanspreekpunt zijn voor journalisten. Een journalist moet aan onderzoeksjournalistiek kunnen doen. Uiteindelijk zijn jullie ook maar één partij in het strafproces hè?’

Ine Van Wymersch: ‘Uiteraard, iedereen moet zijn eigen rol behouden. Maar er zijn situaties denkbaar, bijvoorbeeld als men midden in een onderzoek zit, dat een nationale figuur interessant kan zijn. Communicatie is nu eenmaal een vak apart, en dat moet we inzien.’

Dirk Leestmans: ‘Zeker, zolang die communicatie er niet op neerkomt dat er met heel veel woorden eigenlijk niks wordt gezegd. Veel communicatietraining gaat jammer genoeg in die richting.’

Geen gerechtsjournalistiek zonder informatielekken dus?

Jan Lippens: ‘Ook daar merk je toch soms weer die wereldvreemdheid bij justitie. Neem nu dat recente interview met advocaat Joris Van Cauter op televisie, waarin hij op het einde losjes zegt dat journalisten systematisch hun

‘Media mogen toch stelling nemen? Er zijn genoeg dossiers waarin justitie heeft geblunderd’

JAN LIPPENS

bronnen zouden moeten vrijgeven in hun berichtgeving.’

Dirk Leestmans: ‘In sommige zaken is het cruciaal dat journalisten ook los van officiële woordvoerders op de hoogte zijn. De rechtsstaat is gebaat bij de juiste perslekken. Maar eerlijk is eerlijk: wat perslekken betreft, wordt de discussie soms toch wat vervuild door excessen aan onze kant. Als je als journalist gelekte info krijgt, begint het werk eigenlijk pas. Lekken oké, maar we moeten ook checken en wederwoord blijven bieden. Er zit ook wel wat hypocrisie aan onze kant op dit punt.’

Jan Lippens: ‘Nee, toch?’ (*lacht*)

Ine Van Wymersch: ‘De keren dat ik te horen krijg dat ik moet onderzoeken door wie die of die info is gelekt... Ik weiger gewoon na te gaan wat de bronnen van een journalist zijn. Maar intern, binnen de eigen organisatie, ligt dat anders natuurlijk. Dan bekijk ik hoeveel elementen er zijn om een onderzoek naar een intern perslek tot een goed einde te brengen. Maar weet dat zo’n onderzoek heel complex is, en niet veel kans op slagen heeft. Om te achterhalen waar een perslek zit, moet bij manier van spreken de halve wereld onder tap staan. Als men mijn gsm zou uitlezen, dan zouden daar tientallen contacten met journalisten uit blijken. Maar zo lang er niet kan worden aangetoond wat er precies is meege-

deeld, sta je nergens. Hoe dan ook, in mijn beleidsplan staat dit niet als een topprioriteit voor vervolging.’

Maken jullie een onderscheid tussen journalisten?

Sven Mary: ‘Ach, iedereen weet hoe vriendelijk en hoffelijk de Vlaamse journalistiek is. Ik heb naar aanleiding van de aanslagen in Brussel ook Franse en Spaanse verslaggevers meegemaakt, dat is toch andere koek.’

Ine Van Wymersch: ‘Ik heb nooit een onderscheid willen maken tussen journalisten. Ik wil ze allemaal te woord staan. Er bestaan zogenaamde *black lists*, maar daar doe ik niet aan mee. Wat ik wel doe, is mijn eigen onderzoekje voeren naar de persoon met wie ik te maken krijg. Dat heet een inschatting maken in functie van mijn communicatie, niks meer.’

Jan Lippens: ‘Nochtans zijn er wel andere gevallen. Een magistraat zei me onlangs dat hij nooit meer met me zou spreken als ik de naam van een collega van hem zou vermelden. Pure intimidatie, was dat. Ook sommige advocaten gebruiken dat soort dreigementen.’

Sven Mary: ‘Ik wil een journalist zeker niet degraderen tot verslaggever, maar het wordt wel een beetje *tricky* als er in een objectief verslag ook een opinie zit verwerkt. Ik denk opnieuw aan de zaak-Adil, waar ik dus die twee

politie-agenten verdedig die betrokken waren bij zijn ongeval. Daar heeft een krant het als quasi feitelijk voorgesteld dat zij die brave gast *carrément* hebben vermoord. Woorden doen ertoe. En wederwoord is dan lang niet altijd evident. Die 30 seconden die je krijgt in het nieuws, dienen tot niets. Daar krijg je niks in uitgelegd. En voor een wederwoord in de krant moet je tijd hebben. Komt daar nog bij dat je serieus moet opletten met wat je zegt in het licht van het geheim van het onderzoek. Mijn boodschap voor de journalist: wees pas kritisch als je het hele plaatje kent.’

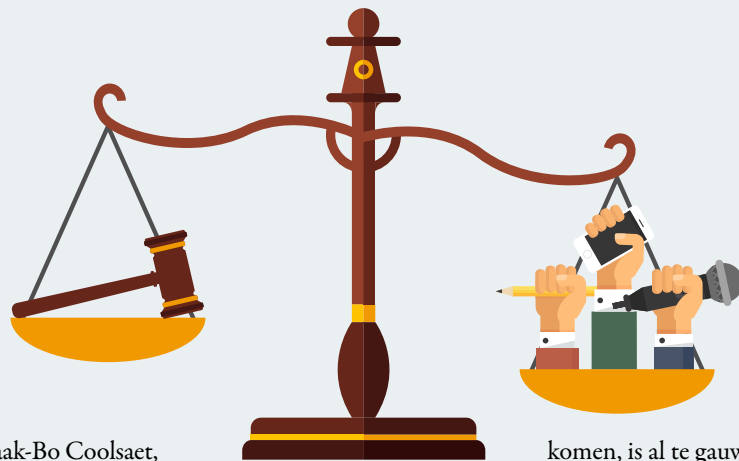
Jan Lippens: ‘Maar advocaten zijn toch ook selectief met hun informatie? Advocaten verdedigen hun cliënt, en zullen daarom bepaalde informatie niet vrijgeven. Als journalist is het echt niet evident meteen alles te weten wat er speelt.’

Ine Van Wymersch: ‘Wel, in dat geval moet je op zoek naar de informatie die ontbreekt.’

Jan Lippens: ‘Journalisten verslaan een zaak ook niet met één artikel. Een artikel is een momentopname en weerspiegelt de kennis en inzichten van dat moment. Belangrijk is het geheel van de berichtgeving te bekijken.’

Sven Mary: ‘Eén ding weet ik zeker. Als je een journalist probeert te manipuleren en rond de hete brij fietst, dan komt dat als een boemerang terug in je gezicht. Mijn grootmoeder zei altijd: *Lieg niet, want de kraaien brengen het uit*. Ik geloof dat. De waarheid komt altijd aan het licht.’

Over persvrijheid, 'trial by media' en het vermoeden van onschuld

DIRK VOORHOOF

De zaak-Bart De Pauw, de zaak-Bo Coolsaet, en nu meer recentelijk de gruwelijke doop-activiteiten van studentenclub Reuzegom en het brutale politieoptreden tegen de Slovaak Chovanec. Het ontlokte andermaal de discussie over hoever de media mogen gaan in de berichtgeving over lopende strafzaken. In een opiniestuk in *De Standaard* poneerde strafpleiter Joris Van Cauter (*DS 2 september 2020*) dat 'journalisten van (zelfverklarde) kwaliteitskranten' belangrijke rechtsbeginselen aan hun laars lappen. Van Cauter vindt dat de media het geheim van het strafonderzoek moeten respecteren en dat 'trial by media' een gevaarlijk klimaat creëert.

De dag erop diende Walter Van Steenbrugge zijn confrater van repliek. Hij stipte aan dat het geheim van het strafonderzoek geldt 'voor de onderzoeksrechter, de procureur des Konings, de politie en de experts in het onderzoek, maar niet voor de partijen en de media' (*DS 3 september 2020*). Beide standpunten verdienen enige toelichting, onder meer vanuit het perspectief van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) als hoogste en bindende rechtsnorm. Dit Verdrag waarborgt het recht op een eerlijk proces (art. 6), het recht op privacy en reputatie (art. 8), en het recht op (journalistieke) expressievrijheid (art. 10).

SUNDAY TIMES-ARREST

Telkens als de media rapporteren over strafbare of laakbare feiten en bepaalde (meestal publieke) personen in het vizier

komen, is al te gauw sprake van 'trial by media', alsof het de media en de journalistiek zijn die het gerechtelijk onderzoek voeren en in een vonnis of arrest de schuld en strafmaat vaststellen. Dat over strafzaken en rechtsprocedures mag worden bericht in de media kan evenwel niet ter discussie staan: sedert het *Sunday Times*-arrest van 1979 maakte het Europees Mensenrechtenhof in talloze arresten duidelijk dat justitie zich niet in een vacuüm bevindt en de media het recht, zelfs de plicht hebben het publiek op degelijke wijze te informeren over lopende rechtszaken.

Zwaaierend met de kritiek van 'trial by media' wordt er op aangedrongen dat media pas zouden berichten na een definitieve

rechterlijke uitspraak. De namen van verdachten, beklaagden of inbeschuldiginggestelden zouden tot dan in de media niet mogen vermeld worden. In een niet ver verleden zijn overigens wetsvoorstellen in die zin ingediend, ook wetsvoorstellen die de mogelijkheid openden om via de kortgedingrechter mediaberichtgeving en gerechtsverslaggeving over bepaalde zaken te verbieden wegens gevaar voor schending van het vermoeden van onschuld. Deze wetsvoorstellen zijn nu wel in de parlementaire archieven terechtgekomen, maar ze bewijzen dat er een hardnekkig discours bestaat dat aan de nieuwsmidia en de journalistiek nieuwe beperkingen wil opleggen, onder het voorwendsel een meer serene afhandeling van rechtszaken te garanderen. Het laat geen twijfel dat dergelijke verregaande inperkingen van de misdaad- en

gerechtsverslaggeving onvermijdelijk in strijd komen met artikel 10 EVRM en daarop geënte rechtspraak van het Europees Hof.

GEHEIM VAN HET STRAFONDERZOEK

Hoeven de media dan het geheim van het strafonderzoek niet te respecteren? Het moge duidelijk zijn dat het onderzoeksgeheim zoals vastgelegd in het Wetboek van Strafvordering enkel geldt voor de medewerkers van politie en justitie die beroepshalve betrokken zijn bij het onderzoek, en het is dus niet afdwingbaar tegenover media of journalisten. Bovendien is het onderzoeksgeheim niet absoluut: de wet zelf geeft aan sommige actoren van justitie de mogelijkheid om te communiceren over lopend strafonderzoek en aan de pers gegevens te verstrekken 'in het openbaar belang' en in functie van het recht op informatie van het publiek.

Overigens moet die openbaarmaking door politie of parket van gegevens uit lopend onderzoek wel gebeuren met inachtneming van het vermoeden van onschuld en het recht op privacy.

Dat journalisten via een andere weg toegang kunnen krijgen tot geheime informatie in een strafdossier en daarover publiceren, is overigens toelaatbaar. Het is enkel wanneer journalisten doelbewust door het openbaar maken van gegevens uit een strafdossier het gerechtelijk onderzoek hinderen of daarmee een inbreuk plegen op het privéleven van in het strafdossier genoemde personen, dat strafvervolgning mogelijk is in toepassing van art. 460ter van het Strafwetboek (*misbruik van inzage*). Bij herhaling heeft het Europees Hof duidelijk gemaakt dat schending van het geheim van het strafonderzoek geen voldoende reden is om een journalist of uitgever te vervolgen of veroordelen, daarmee voorrang gevend aan de persvrijheid en het recht op informatie.

VERMOEDEN VAN ONSCHULD

Een andere kwestie is of het vermoeden van onschuld in gevaar komt naar aanleiding van mediaberichtgeving die personen in verband brengt met laakbare feiten. Vaak is aangevoerd dat het schenden van het vermoeden van onschuld door de media, aan de verdachten of beklaagden een recht op een eerlijk proces ontnemt. Dat zou dan zelfs kunnen leiden tot een buitenvervolginstelling of vrijspraak. Het is evenwel niet omdat de media over een misdrijf of strafzaak publiceren en persoonsgegevens publiceren, dat daarmee het vermoeden van onschuld, zoals onder meer gewaarborgd door artikel 6 van het Europees Mensenrechtenverdrag, is geschonden. Het vermoeden van onschuld zoals het geldt voor justitie, is immers niet op dezelfde rigide wijze van toepassing voor de gerechtsverslaggeving. Het in de media publiceren van persoonsgegevens over verdachten of beschuldigen is op zichzelf geen inbreuk op het vermoeden van onschuld. Het is pas wanneer de media deze

personen als reeds veroordeeld voorstellen en via een mediacampagne, bewust, het recht op een eerlijk proces effectief aantasten door een ontoelaatbare invloed op justitie uit te oefenen, dat een veroordeling of maatregel tegen een journalist, krant, tijdschrift of omroep gerechtvaardigd kan worden.

Het volstaat dus niet dat een beklagde of diens advocaat van oordeel is dat bepaalde mediaberichtgeving hen slecht uitkomt, er moeten wel degelijk objectieve redenen zijn waarom een eerlijk proces niet langer gewaarborgd is. In de woorden van het Europees Mensenrechtenhof: *'a fair trial can still be held after intensive adverse publicity. In a democracy, high-profile criminal cases will inevitably attract comment by the media; however, that cannot mean that any media comment whatsoever will inevitably prejudice a defendant's right to a fair trial – otherwise the greater the notoriety of a crime, the less likely that its perpetrators will be tried and convicted'*. Het Belgische Hof van Cassatie maakte eveneens al duidelijk dat een intensieve media-aandacht voor een

belangrijke strafzaak niet leidt tot een aantasting van het recht op een eerlijk proces en dat het vermoeden van onschuld ondanks een massieve persverslaggeving overeind kan blijven (*Cass. 19 februari 2008, inzake Hans Van Themsche*).

KWALITEITSJOURNALISTIEK ALS BASISBEGINSEL

Om zeker geen misverstand te creëren: dit is geen pleidooi om onverantwoorde berichtgeving over strafzaken te legitimeren, maar wel om de juridische basisprincipes in hun context te plaatsen. Het tonen of publiceren van naam en foto van een verdachte, en zelfs van een veroordeelde, kan immers wel degelijk een inbreuk zijn op het recht op eer en goede naam, het recht op afbeelding of het recht op privacy, zoals het Europees Hof in enkele arresten bevestigde. Kan, want onder bepaalde voorwaarden is het publiceren van naam en/of foto van een verdachte juist wel te rechtvaardigen in toepassing van artikel 10 EVRM.

Journalistieke rapportering die bepaalde personen in een erg ongunstig daglicht stelt, maar gebaseerd is op voldoende betrouwbaar bronnenmateriaal of geloofwaardige getuigenissen en verband houdt met een thematiek van maatschappelijk belang, kan evenmin worden aangemerkt als onrechtmatig of lasterlijk. Denk aan thema's zoals het functioneren van politie of justitie, seksueel grensoverschrijdend gedrag, financiële fraude, milieumisdrijven of andere ernstige criminele feiten.

Ondertussen kan zeker op sommige redacties de Code van de Raad voor de Journalistiek nadrukkelijker onder de aandacht worden gebracht. Artikel 23 van de Code en de richtlijnen over identificatie in een gerechtelijke context (<https://www.rvdj.be/code-raad-voor-de-journalistiek>) zijn ongetwijfeld nuttige richtsnoeren. Het is dan aan de Raad voor de Journalistiek om, na klacht, te oordelen of al dan niet de basisregels van de Code zijn gerespecteerd. Media kunnen ook verplicht worden een recht van antwoord te publiceren of uit te zenden en journalisten en hoofdredacteurs kunnen ter verantwoording worden geroepen wegens onrechtmatige, lasterlijke of privacy-schendende journalistiek in toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk wetboek. En in (zeer) uitzonderlijke gevallen kan dus strafvervolgning voor misbruik van inzagerecht in toepassing van art. 460ter SW. Mits pertinente afweging en het rekening houden met verschillende factoren, kan een sanctie voor of inperking van journalistieke gerechtverslaggeving in concrete omstandigheden dus gerechtvaardigd worden. Schending of naleving van journalistiek-ethische principes kan daarbij in rekening worden gebracht, want het Europees Hof beoordeelt of journalisten 'acted in discharge of their duty as purveyors of accurate and reliable information and in full compliance with the tenets of responsible journalism'.

Het publiceren van persoonsgegevens over verdachten of beschuldigen is op zichzelf geen inbreuk op het vermoeden van onschuld

Het wat drammerige discours over de schending van het onschuldvermoeden en de impact van de mediaberichtgeving op het strafproces is geen valabele, en zeker al geen doorslaggevende reden om de journalistieke verslaggeving over belangrijke strafzaken verregaand in te perken. Fundamentele rechtsprincipes zoals het recht op een eerlijk proces en het recht op privacy moeten zeker gewaarborgd blijven, maar ze mogen niet dienen als knuppel om andere grondrechten uit te schakelen.

Dirk Voorhoof
Human Rights Centre UGent en Legal Human Academy

De praktijk

'Hou rekening met onzekerheden van gerechtelijk onderzoek'

Journalisten die berichten over strafonderzoeken moeten het privé-leven respecteren en rekening houden met de onzekerheden van een gerechtelijke procedure. Maar het gaat te ver om te zeggen dat ze met hun berichtgeving het geheim van het onderzoek schenden. Een en ander valt af te leiden uit de Code en de uitspraken van de Raad voor de Journalistiek (RVDJ).

GEERT VAN LIERDE

Pieter Knapen, secretaris-generaal van de RvdJ: 'In een vroegere versie van de Code gebruikten we nog de term 'vermoeden van onschuld'. Maar dat oorspronkelijk juridische begrip werd in discussies soms zo strikt geïnterpreteerd dat journalisten nog nauwelijks konden schrijven over een gerechtelijk onderzoek. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Daarom verwijzen we in de herwerkte versie van de Code niet meer naar de juridische term, maar bewaren we wel het principe. In de richtlijn over gerechtelijke berichtgeving bij artikel 23 zeggen we nu dat de journalist rekening moet houden met de onzekerheden van het gerechtelijk proces, zoals de mogelijke onschuld van de verdachte. Even goed moet je loyaal vermelden dat een verdachte over wie je herkenbaar hebt bericht, is vrijgesproken of buiten vervolging gesteld. Bij een veroordeling tot slot moet je altijd het maatschappelijk belang van je berichtgeving afwegen tegen de noden aan reclassering en herintegratie van de veroordeelde in de maatschappij.'

Pieter Knapen wijst er op dat de Code het níét heeft over het geheim van het onderzoek, waarmee journalisten dan rekening zouden moeten houden. 'Wanneer ze dat zouden moeten doen, hadden ze – om het extreem door te trekken – zelfs nooit over de Bende van Nijvel mogen berichten. Dat is natuurlijk nonsens. Journalisten zouden dan zelfs het verwijt kunnen krijgen dat ze dingen in de doofpot stoppen.'

KRITISCH OPSTELLEN

Hoe concreet rekening te houden met de mogelijke onschuld van een verdachte en de onzekerheden van het onderzoek? Pieter Knapen: 'De journalist kan dat doen door duidelijk aan te geven dat een persoon nog maar in verden-

king is gesteld of dat het onderzoek nog loopt. Neem dus de nodige voorzichtigheid in acht. Wanneer een journalist informatie krijgt van één van de procespartijen moet hij zich, zoals altijd, kritisch opstellen en zich afvragen waarom iemand wil dat hij die informatie verspreidt.'

Een andere vraag is of en in welke mate je een verdachte, veroordeelde of slachtoffer identificeert. Daarover bepaalt de richtlijn bij artikel 23 of en onder welke voorwaarden je de naam, initialen, leeftijd en woonplaats van de betrokkene kan vermelden.

De Code verplicht journalisten nog om wederhoor te geven als hun berichtgeving ernstige beschuldigingen bevat die iemands eer en goede naam betreffen. 'Dit principe geldt vanzelfsprekend niet wanneer een journalist verwijst naar een officiële communicatie van parket of politie, of naar uitspraken van rechtbanken, tuchtcommissies en dopingtribunalen', aldus Pieter Knapen. 'Maar daarbuiten verleen je wel degelijk wederhoor, al was het maar om aan te geven dat de betrokkene niet wilde reageren.'

Negen recente beslissingen van de Raad voor de Journalistiek

PUBLIEKE FIGUUR OF NIET?

Een voormalig voetballer uit de Jupiler Pro League is betrokken bij een vechtpartij en moet zich voor de rechtbank verantwoorden, nadat hij eerder al verschillende veroordelingen opliep. Hij dient een klacht in omdat hij in een krantenartikel bij naam wordt genoemd waardoor zijn voetbalcarrière in het gedrang komt. Omdat hij als voetballer een 'publieke rol' speelt en mediabekendheid geniet, mag hij worden genoemd.

–

Bij een carnavalsprins wordt een wietplantage aangetroffen. De carnavalsvereniging vervangt hem door twee jeugdprinsen. Wanneer enkele weken later de carnavalstoet wordt afgelast door stormweer, beschrijft een journalist dat dit dubbele pech is voor de carnavalisten: eerst verloren zij hun prins door de wietplantage en nu kan de stoet niet plaatsvinden. De prins neemt het niet dat hij wordt genoemd in het artikel. Omdat hij bewust heeft gekozen voor een publieke rol en niet betwist dat in zijn tuin en wietplantage is aangetroffen, is zijn identificatie geoorloofd.

–

Een directeur van een stadsontwikkelingsbedrijf wordt genoemd in een artikel over mogelijke malversaties. Gezien het gewichtig maatschappelijk belang van de thematiek en aangezien de man als directeur een publieke functie bekleedde en het bedrijf ook naar buiten vertegenwoordigde, kan hij in deze context beschouwd worden als een publiek figuur en is het geoorloofd om zijn naam te noemen.

MAATSCHAPPELIJK BELANG OF NIET?

Een serieverkrachter komt voor de rechter en laakt dat hij identificeerbaar in de media komt. Hij ontkent de verkrachting van 19 escortdames en afpersing van een mannelijke escort niet, maar stelt dat de feiten anders worden gepercipieerd in zijn gemeenschap. Omdat serieverkrachting en de gerechtelijke vervolging ervan onderwerpen van gewichtig maatschappelijk belang zijn, omdat de man de feiten niet ontkent en omdat identificatie een waarschuwing kan betekenen voor mogelijke nieuwe slachtoffers, is volledige identificatie geoorloofd.

–

Een vrouw wordt veroordeeld voor stalking via sociale media. Ze mag vijf jaar lang geen sociale media gebruiken. Stalking en de bestrafing ervan zijn thema's van maatschappelijk belang. Publicatie van de voornaam en een foto, overigens met zwarte balk voor de ogen, is toegelaten.

MOGELIJKE ONSCHULD

Bij een artikel over een café-uitbater die in gevangenis zit op verdenking van het dealen van drugs is de publicatie van de naam en de foto van het café geoorloofd. De identiteit van de man wordt niet vermeld. De journalist schrijft duidelijk dat hij louter in verdenking is gesteld en dat het niet duidelijk is of hij bekend heeft. En drugs dealen in of via een publiek toegankelijke plaats als een café is een problematiek van gewichtig maatschappelijk belang.

PUBLIEKE RECHTSZITTING

Een jongeman moet zich verantwoorden voor het tonen van zijn geslachtsdelen aan minderjarigen. Hij vindt dat het artikel hem identificeerbaar maakt. Het artikel vermeldt geen naam of initialen, maar wel zijn leeftijd, zijn woonplaats en de plaats van de feiten, plus nog enkele andere gegevens. Die mogen wel degelijk worden vermeld. Het feit dat de man redder was in een zwembad, kan relevant zijn in het licht van de aangeklaagde feiten. En dat hij zijn studies hervat heeft en opnieuw een vaste relatie heeft, heeft hijzelf of zijn advocaat gezegd tijdens een publieke rechtszitting.

SLACHTOFFER WEL OF NIET IDENTIFICEREN?

Een vrouw is om het leven gekomen door CO-intoxicatie of door verdrinking in bad. De oorzaak is onduidelijk en haar woning is verzegeld door de politie. Er is geen toestemming nodig om hierover een artikel te schrijven. Maar omdat de vrouw geen publiek figuur is, is het niet aangewezen om haar naam en voornaam te vermelden zonder daarover contact op te nemen met de familie.

–

Een eenzame man wordt twee maanden na zijn overlijden teruggevonden in zijn appartement in een woonblok. Het thema van het artikel is maatschappelijk relevant maar de vermelding van de identiteit en het medisch dossier van de man behoren tot het privéleven. Vermelding van de straatnaam met een foto van de woonblokken kan wel.

FOTOGRAAF
KRISTOF VADINO

Gemaakt voor
De Standaard Weekblad
van zaterdag 3 oktober 2020

FOTO GEKOZEN DOOR
ERIC DE MILDT
FOTOGRAAF

Voor de hond is er niets aan de hand.

Wij zien niemand, wel dat iemand zich klein maakt.

Er zijn veel redenen om onzichtbaar te blijven.

Het verhaal van iemand die op straat leeft, begint en eindigt niet bij het moment waarop een foto wordt gemaakt. Of wij voorbij lopen. Kristof wil toch in beeld brengen wat niet gezien wil worden. En dat is geen nieuws, als nieuws is 'de opvallende dingen die gebeuren'.

De foto is bedoeld om gezien te worden door mensen met meer geluk, achter hun krant. Wijzen naar wat je belangrijk vindt, da's wat je als fotograaf kan doen.

PIETER KNAPEN,
SECRETARIS-GENERAAL EN
OMBUDSMAN, OVERLOOPT
DE RECENTSTE UITSPRAKEN

De Raad voor de Journalistiek heeft in september twee uitspraken gedaan, waarvan een over *Spoed 24/7*, de docureeks op Eén over de spoedgevallendienst van het universitair ziekenhuis Gasthuisberg in Leuven. De Raad oordeelde dat het productiehuis in het voorliggende geval onvoldoende omzichtig omging met de kwetsbare situatie van klager.

DOSSIER 2020-26

DOCU OP SPOED ONVOLDENDE OMZICHTIG MET SLACHTOFFER

De reportage in de reeks *Spoed 24/7* op Eén gaat over de spoedafdeling van het universitair ziekenhuis Gasthuisberg in Leuven. Klager werd daar in februari 2017 binnengebracht nadat hij 's nachts in de Dijle was gevallen. Hij komt vier minuten in beeld, waarbij je hem hoort zeggen dat hij iets gedronken had, zijn vrienden kwijt raakte, rechtdoor stapte en plots merkte dat hij in het water lag. De beelden werden twee jaar en acht maanden later, in oktober 2019, uitgezonden.

Klager zegt dat de beelden zonder zijn toestemming opgenomen en uitgezonden zijn en dat hij zich uitdrukkelijk tegen uitzending verzet had. De VRT en productiehuis 100.000 VOLTS.TV zeggen dat hij wel instemde en dat ze de toestemmings- en visieprocedure gevolgd hebben die ze voor dit type programma's altijd gebruiken.

De Raad verklaarde de klacht gegrond omdat onvoldoende omzichtig is omgegaan met de kwetsbare situatie waarin klager zich als slachtoffer van een ongeval bevond. Het productieproces heeft, vanaf de dag van zijn opname op spoed tot de dag van uitzending van de reportage, twee jaar en acht maanden geduurd. In die periode werd klager verschillende keren door het productiehuis gecontacteerd, maar telkens door andere medewerkers.

Bij zijn opname op spoed (februari 2017) werd klager benaderd door een researcher en ondertekende hij een toestemmingsformulier, maar daar herinnert hij zich naar eigen zeggen niets van. De eerste keer dat hij van het formulier hoorde, was toen het productiehuis hem een jaar later belde. Volgens de Raad maakt het productiehuis niet aannemelijk dat klager op het moment van zijn opname op spoed voldoende geïnformeerde toestemming kon geven. In een latere fase is er geen schriftelijke toestemming meer gevraagd.

Een jaar later (januari 2018) werd klager eerst opgebeld door een productiemedewerker en nadien thuis opgezocht door een reporter, met het oog op een interview om samen met de beelden uit te zenden. Daarbij heeft klager verschillende keren zijn voorbehoud geuit om de beelden te zien en mee te werken aan de uitzending. Wat daarbij door beide partijen precies is gezegd over toestemming voor uitzending van de beelden, kan de Raad niet uitmaken. Maar het is wel duidelijk dat klager en het productiehuis dat doorheen het productieproces verschillend hebben

geïnterpreteerd. Dat komt volgens de Raad door de telkens wisselende contactpersonen gedurende de lange periode tussen opname (februari 2017) en uitzending (oktober 2019), waardoor klager gedurende dat proces, met zeer lange tussenpozen, geen vast aanspreekpunt of geen vertrouwenspersoon had voor eventuele bedenkingen of bezwaren.

Het productiehuis zegt dat het in augustus 2019 een brief stuurde naar klager om te melden dat de beelden zouden worden uitgezonden, maar toont niet aan dat de brief naar het juiste adres is verstuurd.

Door de combinatie van al die elementen is de Raad van oordeel dat onvoldoende omzichtig is omgegaan met de kwetsbare situatie waarin klager zich als slachtoffer van een ongeval bevond, waarvan sprake is in het tweede lid van artikel 23 van de Code.

DOSSIER 2020-27

KRITISCHE ANALYSE VAN TOURING IS OK

Het artikel in *De Tijd* schetst een profiel van Touring, naar aanleiding van de 125ste verjaardag van de organisatie. Touring noemt het artikel denigrerend, lasterlijk en foutief en zegt dat het de privacy van de bestuurders schendt. De focus ligt op het negatieve en afspraken over voorinzage zijn niet nageleefd. Touring spreekt van gebrek aan beroepsbekwaamheid of kwade trouw.

De Raad verklaarde de klacht ongegrond. De journalist maakt aannemelijk dat hij de feiten en gegevens op basis van documenten en gesprekken grondig heeft gecheckt. Daarmee heeft hij een kritische analyse gemaakt van Touring, wat zijn recht is. Het is niet omdat Touring aanstoot neemt aan sommige passages, dat de journalist te kwader trouw heeft gehandeld of dat er een beroepsethische fout is gemaakt. De vermelding van de naam, de leeftijd, de politieke voorkeur of adellijke afkomst van de bestuursleden betekent geen schending van het privéleven.

De afspraken over voorinzage zijn correct en loyaal nageleefd. De journalist heeft van meet af aan duidelijk gemaakt dat Touring kon nalezen op feitelijke fouten en heeft het tijdsvenster voor nalezing lang op voorhand aangegeven. Hij heeft rekening gehouden met alle feitelijke onnauwkeurigheden waarop Touring gewezen had. Dat hij niet alle voorgestelde aanpassingen heeft doorgevoerd, doet niets af aan de loyale naleving van de afspraken. Voorinzage dient immers niet om de tekst, met de verhaallijn, toon, interpretatie en analyse van de journalist, te herschrijven, besluit de Raad.

Vergelijkend onderzoek naar persraden in Europa

PIETER KNAPEN

Eind september zijn de resultaten gepubliceerd van een onderzoek dat de Raad voor de Journalistiek deed naar de opdracht, organisatie en werking van persraden. De studie maakt deel uit van het project *Media Councils in the Digital Age*, gefinancierd door de Europese Commissie, en werd uitgevoerd door dr. Raymond Harder van de Universiteit Antwerpen.

Het EU-project wil het principe van zelfregulering en de werking van persraden beter bekendmaken bij het brede publiek, en ook bij journalisten en media. In zijn studie, onder supervisie van de Raad, vergeleek Raymond Harder 28 persraden, wat resulteerde in een uitgebreide dataset en een syntheseartikel op de website www.presscouncils.eu van de *Alliance of Independent Press Councils of Europe*. Het is het eerste onderzoek dat zo veel persraden samen onder de loep neemt.

Grasduinen in de dataset levert een hoop informatie op over de organisatie en financiering van persraden. Wie zijn hun leden? Hoe bewaren ze hun onafhankelijkheid? Hoe representatief zijn ze voor de sector? Werken ze voor alle mediatypes of is hun scope beperkt?

KLACHTEN EN PROCEDURES

Verder biedt het onderzoek cijfers over het aantal klachten en gegevens over de klachtprocedures. Hoe laag of hoe hoog is de drempel om een klacht in te dienen? Moet de klager een persoonlijk belang aantonen? Bestaat er een bemiddelingsprocedure?

Welke *checks* en *balances* zijn ingebouwd om onafhankelijk te kunnen oordelen? Hoe worden de uitspraken gepubliceerd en gebeurt dat ook door de betrokken media?

De studie bekijkt verder of de betrokken persraden zich beperken tot klachtenbehandeling en zoomt in op hun impact en de rol die ze spelen in de verdediging van de persvrijheid. Ook de ethische codes komen aan bod, met speciale aandacht voor digitalisering en het gebruik van sociale media in de journalistiek. In een tweede fase van het project, dat mits goedkeuring van de Europese Unie start in 2021, plant de Raad voor de Journalistiek een verdergaande, vergelijkende analyse van de ethische codes.

ONDERSTEUNING

Het is onmogelijk om de gegevens en resultaten van het onderzoek hier samen te vatten, maar het loont de moeite om te grasduinen in de dataset op www.presscouncils.eu/research, al was het maar om te zien dat de Raad voor de Journalistiek niet op een eiland werkt en dat zelfregulering in de journalistiek - tenminste in Europa - wijdverbreid is. Toch blijven er nog blinde vlekken, en ook daarvoor dient dit project. Het wil input en ondersteuning bieden aan partners in landen waar nog geen persraad bestaat of waar persraden onder druk staan.

Aan het EU-project werken ook de Franstalige Raad van België (CDJ) en de raden van Finland, Ierland, Duistland en Oostenrijk mee, samen met de Europese Federatie van Journalisten (EFJ) en twee universiteiten (ULB uit België en Blanquerna uit Spanje). Ook de resultaten van hun deelprojecten verschijnen binnenkort op www.presscouncils.eu.

JACQUELINE GOOSSENS

VROEGER
Freelance journalist

NU
Stadsgids in New York

‘Ik probeer stalen zenuwen te kweken voor de verkiezingen’

JACQUELINE GOOSSENS (66) WERD STADSGIDS IN NEW YORK

‘In 1980 verhuisde ik met mijn partner Tom Ronse naar New York, terwijl ik nog nooit in de VS was geweest. Tom werkte op de buitenlandredactie van *De Morgen* en we wilden als freelancers de Amerikaanse verkiezingen verslaan voor media in België en Nederland. We zijn er nog steeds.’

‘Achtien jaar lang schreef ik wekelijkse columns voor *De Morgen*, en gedurende drie jaar deed ik dat voor *Knack Weekend*. Mijn focus lag op human interest, geschiedenis, architectuur en toeristische trends in New York. In 2001 vroeg *Knack Weekend* me om lezersreizen naar New York te begeleiden. De reizen raakten snel volgeboekt en mensen begonnen bij me aan te

kloppen voor privé-rondleidingen. Zo rolde ik in mijn nieuwe loopbaan, in een periode waarin het toerisme in New York groeide van 26 miljoen naar 65 miljoen bezoekers.’

‘2020 beloofde opnieuw een schitterend jaar te worden, ook voor mij. Tot COVID-19 het toerisme volledig deed instorten. Nog altijd geldt er een internationaal reisverbod en verplichte quarantaines houden ook veel Amerikaanse toeristen tegen. De geschiedenis van New York is er een van intense ups en downs, *booms* en *busts*. Dit is een van de allerergste crisissen, in elk geval de ergste sinds ik hier woon. Gelukkig ligt de besmettingsgraad inmiddels onder de 1% en ontwaakt de stad langzaam uit

haar *shutdown*. De scholen en een aantal musea heropenen, terwijl Broadway en concertzalen voorlopig dicht blijven. Van de 700 hotels zijn er nog geen 200 open. Een van de lichtpuntjes is dat veel New Yorkers het plezier hebben ontdekt van terrasjes doen. Een vergunning krijgen voor een terras was altijd moeilijk, maar de stad heeft de normen versoepeld. Ook heeft het fietsen een extra boost gekregen.’

‘Hoe overleef ik nu? Gelukkig hebben we wat spaargeld. Ons huis is afbetaald. Voor het eerst kunnen ook freelancers tijdelijk een werklozenuitkering krijgen. Ik heb recht op 26 weken, nog tot eind december. De werkloosheid in de stad is van 3,6% gestegen naar 16%.

'Er zijn veel verdomd goede journalisten in de VS, gesteund door media die grote budgetten inzetten'

Dat baart me grote zorgen. New York is een gulle stad met een *can do*-mentaliteit, maar de winters zijn koud en velen leven van dag tot dag. Het Congres geraakt het bovendien niet eens over een tweede *relief bill* (reeks steunmaatregelen, *nvdv.*).

'Dat brengt me bij de verkiezingen. Ik was geschokt toen Trump won in 2016. Mijn verstand zei me dat het

mogelijk was dat hij met een nipte meerderheid zou winnen. Mijn hart zei: aan geen kanten. Het had ongelijk. Ik probeer nu stalen zenuwen te kweken voor november. Vorig jaar kreeg ik de Amerikaanse nationaliteit, dus ik ga voor het eerst stemmen. Tom schreef onlangs in een artikel: *Ik koester geen illusies in Biden. Maar als een ezel een andere baas kon kiezen dan Trump, dan zou hij dat doen, ook al beseft hij dat hij nog altijd iemands ezel is. Zo voel ik het ook aan.*

'Tom en ik zijn intense nieuwsverslinders. Onder meer *The New York Times*, *The Gothamist*, NPR radio en BBC staan vast op het menu. Er zijn veel verdomd goede journalisten in de VS, gesteund door media die grote budgetten inzetten zodat zij zich maandenlang in een onderzoek kunnen vastbijten. We dwingen onszelf om ook regelmatig naar Fox-demagogen zoals Tucker Carlson en Sean Hannity te kijken. Het is werkelijk beangstigend dat een deel Amerikanen enkel daar hun nieuws halen.'

'Het Belgisch nieuws volg ik niet dagelijks. Wanneer ik Belgische klanten rondleid, praten zij mij bij. Mijn rondleidingen duren gewoonlijk zes uur en sommige mensen boeken enkele dagen; tijd genoeg voor goede

gesprekken! Ik mis dat contact enorm. Ik ga geen tours via Zoom geven, ik heb mensen rondom mij nodig. Nu het toerisme stilligt, werk ik aan verscheidene projecten, waaronder het schrijven van een verhaal voor een city game dat je met je smartphone in New York kan spelen, over de rivaliteit tussen Thomas Edison en Nikola Tesla. Begin december verschijnt bovendien mijn achtste boek, met Tom als co-auteur. Heel origineel gaat het nog maar eens over... New York. We doken de archieven in voor een rijk geïllustreerde uitgave over hoe het kleine Nieuw-Amsterdam uit de zeventiende eeuw evolueerde naar een post-industriële metropool.'

'Of ik plannen heb om hier weg te gaan? Absoluut niet. Als ik ooit terugkeer naar België, dan is dat omdat ik geen andere keuze heb, bijvoorbeeld als een van ons langdurige medische zorg nodig zou hebben. Ik ben hier verzekerd, maar vrees dat ik zoals veel Amerikanen niet voldoende gedekt ben. Voor nu wil ik opnieuw getuige zijn van en bijdragen tot de heropleving van de stad.'

Opgetekend door Selma Franssen

jacquelinegoossens.wordpress.com

Corona heerst. Noodgedwongen heeft de VVJ/AVBB haar filmavond met de prent *Mr Jones* in Brussel opnieuw moeten uitstellen. Maar we blijven erin geloven: we mikken nu op een nieuwe datum in de lente en communiceren die zo snel mogelijk.

Zoek de redactie van *De Standaard* niet langer in Groot-Bijgaarden, ze is begin oktober verhuisd naar het Brusselse stadscentrum, in het oude Shell-gebouw aan Kantersteen 47, recht tegenover het Centraal Station. 'In de stad zijn we duurzamer en mobieler', aldus hoofdredacteur **Karel Verhoeven**. 'En ook dichter bij de machten die zich met ons bemoeien. Met respect voor de anderhalve meter.'

Samen met de *Standaard*-redactie verhuisde **Vlaamse Nieuwsmedia (VNM)** naar Kantersteen. VNM is de koepelorganisatie van de krantenuitgevers. Hun kantoren bevinden zich nu aan het eind van dezelfde 6de verdieping van de oude Shell-building.

De **Rode Duivels** zijn weer van iedereen. Een tijdje geleden bedong DPG Media, in het kader van haar nieuwe uitzendcontract met de Koninklijke Belgische Voetbalbond, dat VTM en HLN per match drie exclusieve interviews met Rode Duivels kregen. Maar Sportspress (vroeger: de Sportpersbond) en de VVJ/AVBB wrongen tegen. Zij pleitten voor een gelijke toegang tot De Bruyne, Lukaku & Co. voor alle nieuwsmedia. De KBVB is uiteindelijk op die kritiek ingegaan, en ziet af van de toekenning van exclusieve interviews aan DPG.

ONDER EMBARGO

Seppe Knapen is weg bij Belga en verhuisde naar de redactie van *De Tijd*. Daar kunnen ze stilaan een mini-voetbalploeg samenstellen met voormalige Belga-journalisten.

Ruim 52.000 stukken. Dat is het palmares dat freelancejournalist **Luc Vanheerentals** (56) voor persagentschap Belga bijeen schreef in de 32 jaar die hij ervoor werkte. Sinds 1 september is Luc niet langer actief als Belga-correspondent (COR908) voor Vlaams-Brabant. **Ine Gillis** volgt hem in die functie op. Luc blijft wel nog bijdragen leveren voor andere nieuwsmedia. En een deel van zijn vrijgekomen tijd wil hij opnieuw besteden aan de freelancerswerking binnen de VVJ.

Ook **Danny Vileyn** (65) heeft er ruim 30 jaar journalistiek op zitten en is nu met hoogst verdiend pensioen. Danny werkte eerst een kleine tien jaar voor *Het Laatste Nieuws*, en was sinds 1999 onafgebroken bij BRUZZ te vinden (het grootste deel van die tijd toen dat nog gewoon *Brussel Deze Week* heette). Geboren in de West-Vlaamse klei, ontpopte Danny zich de voorbije decennia niettemin tot een van scherpste observatoren van de Brusselse politieke en maatschappelijke scene. En al die tijd streed hij ook vurig voor de journalistieke en syndicale zaak, onder meer als bestuurslid van de VVJ.

Nog een zekerheid minder: **Jan Devriese**, die in *Het Laatste*

Nieuws een van de langstlopende columns in de Vlaamse media had, zag die column eind september stopgezet. De krant liet hem dat in juni weten. In bijna 20 jaar tekende Jan voor ruim 800 afleveringen.

© Belga

Sara Vercauteren verlaat DPG Media om elders als communicatieadviseur aan de slag te gaan. Ruim tien jaar stroomlijnde Sara de communicatie over VTM Nieuws, K3, de Rode Neuzen-actie en recentelijk nog *The Masked Singer* en Streamz. 'Maar nu wil ik nieuwe verhalen schrijven', aldus Sara, en dat doet ze voortaan onder de firmanaam 'Buzz & Fuzz'.

Sommige vertrekken zijn voor de eeuwigheid. Zo is **Frans De Smet** overleden, 67 jaar oud. Frans werkte voor *De Morgen* van 1987 tot 1995, en vervolgens nog een tijdje voor *Het Nieuwsblad*. Van een pintje (of twee) kon hij echt genieten, en onophoudelijk lurkte hij aan een pijp (toen dat nog op redactievloeren kon). Het ene moment kon hij heel innemend zijn, dan weer een briesende brulboei, en tussendoor mopperde hij dat het geen naam had. Maar op de

cruciale momenten stond 'Smetje' er en vulde hij de krant desnoods helemaal alleen.

Nog iemand die we voorgoed kwijt zijn, is **Fred Janssen**, oud-reporter en -programmamaker van de VRT. Fred haalde de kaap van 73. Zijn eerste journalistieke stappen zette hij bij Omroep Limburg van de VRT, begin jaren '70 stapte hij over naar televisie en in 2008 ging hij daar met pensioen. Fred zullen we ons blijven herinneren voor zijn altijd zowel informatieve als luchtige bijdragen aan programma's als *Echo*, *Magesien*, *Terloops* en *Het leven zoals het is*.

In de nieuwe federale regering zit één oud-journalist, en dan nog op Defensie. **Ludivine Dedonder** (PS) werkte begin jaren 2000 voor de RTBF als radiopresentatrice en sportjournaliste. Maar al snel zette ze de stap naar de politiek, eerst als kabinetsmedewerkster, later als schepen in Doornik, en sinds een goed jaar als volksvertegenwoordiger in de Kamer.

Een Zweedse reportageploeg, met onder meer Belgisch cameraman **Filip Huygens** aan boord, viel op 1 oktober aan het Europees Parlement in Brussel een onaangename verrassing te beurt. Bij een stand-up aan de ingang van het parlementsgebouw kwamen twee security-agenten hen hoogst onvriendelijk weggagen. Volgens de veiligheidsagenten mocht het gebouw om veiligheidsredenen niet worden gefilmd. Nochtans stonden de journalisten op zeker 70 meter afstand, en werd alles behalve ingezoomd op het gebouw zelf. Hoe dan ook is dit de eerste keer in acht jaar werken om en rond het Luxemburgplein dat mij dit

overkomt, aldus beroeps-journalist Filip Huygens.

Met steun van de VVJ/AVBB dienden de journalisten klacht in bij de **persdienst van het EP**. Beeldopnames van het parlamentsgebouw zijn en blijven nu eenmaal relevant, en journalistieke stand-ups met het gebouw als achtergrond moeten altijd mogelijk blijven. Cynisch detail: vlakbij de plaats waar de journalisten werden verdreven, bevindt zich een spot waar bezoekers van het EP selfies kunnen maken. Met, jawel, de ingang van het parlamentsgebouw als achtergrond...

Jan Nolf, journalist met een eigen website die te vinden is op www.justwatch.be, is door Vlaams minister van Justitie **Zuhail Demir** (N-VA) van haar twitteraccount gegooid. Daardoor kan Jan de tweets van Demir niet langer volgen. 'Terwijl ik als journalist, en specifiek justitiwatcher dan nog, toch recht heb op die communicatie, zeker nu die vaak ook beleidsbeslissingen inhoudt', zegt hij. Met ruggensteun van de VVJ tekende Jan Nolf formeel protest aan bij de Vlaamse Justitieminister, tot dusver zonder gevolg.

Demir blokkeerde de journalist op Twitter nadat die had gereageerd op een bedenkelijke tweet van de minister zelf, waarin zij de Gentse burgemeester **Mathias De Clercq** een 'haatsmurf' had genoemd. Volgens Jan Nolf, zelf een oud-vrederechter, is zo'n blokkering disproportioneel, en had de minister er ook voor kunnen kiezen hem gewoon te negeren. In de VS deed zich overigens een gelijksoortig incident voor, toen president Trump iemand op Twitter

blokkeerde. Een rechtbank oordeelde toen dat die reactie inderdaad buiten proportie was.

Een Leuvens actiecomité neemt het op voor **Julian Assange**, die met zijn *Wikileaks* aan de oorsprong lag van een reeks onthullingen over Amerikaanse oorlogsmisdaden onder meer. Assange, die momenteel in een Londense gevangenis zit, loopt het risico begin volgend jaar aan de VS te worden uitgeleverd. Het Leuvense actiecomité vraagt van het stadbestuur een forse steunbetuiging in de vorm van een ereburgerschap voor Assange en klokkenluidster **Chelsea Manning**. Tevens moet er een juridisch klokkenluidersstatuut komen voor al het personeel van de gemeentelijke openbare diensten.

Journalisten die intekenden op de **VVJ/AVBB-groepsverzekering beroepsaansprakelijkheid** bij Generali, willen we er nogmaals aan herinneren dat hun verzekering dit jaar afloopt. De precieze einddatum hangt af van het individuele contract, nakijken is dus de boodschap. De VVJ blijft intussen zoeken naar een nieuwe verzekeraar.

Het **Grondwettelijk Hof** is de VVJ niet gevolgd met haar klacht tegen een nieuw wetsartikel dat burgers het recht ontzegt op consulaire bescherming wanneer ze zich begeven naar conflictgebieden. Volgens de VVJ treft dat artikel ook journalisten die naar buitenlandse risicogebieden trekken, en belemmert het dus de persvrijheid. Het Grondwettelijk Hof antwoordt hierop dat de nieuwe bepaling in de praktijk diplomatieke bijstand niet uitsluit, ook al klopt het dat er geen formeel recht wordt toegekend. De Belgische

overheden kunnen dus nog steeds geval per geval onderzoeken of een interventie aangewezen is.

© Ivan Put

In het Vlaams Parlement, meer bepaald in de Commissie Media, blijven sommigen er een sport van maken journalisten onder druk te zetten. Nu stelde Vlaams Belang'er **Klaas Sloopmans** een parlementaire vraag aan minister van Media **Benjamin Dalle** (CD&V) over de (vermeend partijdige) berichtgeving van Björn Soenens in en over de VS. Kan iemand die volksvertegenwoordigers eens definitief duidelijk maken dat (1) hun vragen van veel meer partijdigheid bij henzelf dan bij de journalist getuigen en (2) het ultieme adres hiervoor de VRM (Kamer voor Onpartijdigheid) is, niet de minister van Media.

Bij Mediafin, uitgever van onder meer *De Tijd*, zaten ze met een vacature na het vertrek van CEO **Frederik Delaplace** naar de VRT. Het is **Peter Quaghebeur** geworden, die overkomt van SBS Belgium, het moederhuis boven de zenders VIER, VIJF en ZES. Sinds SBS volledig in handen is gekomen van Telenet in 2018, zag Peter zijn toekomst elders.

Daardoor moest natuurlijk ook SBS Belgium weer op zoek naar een nieuwe baas, en daarvoor viel de keuze op **Jeroen**

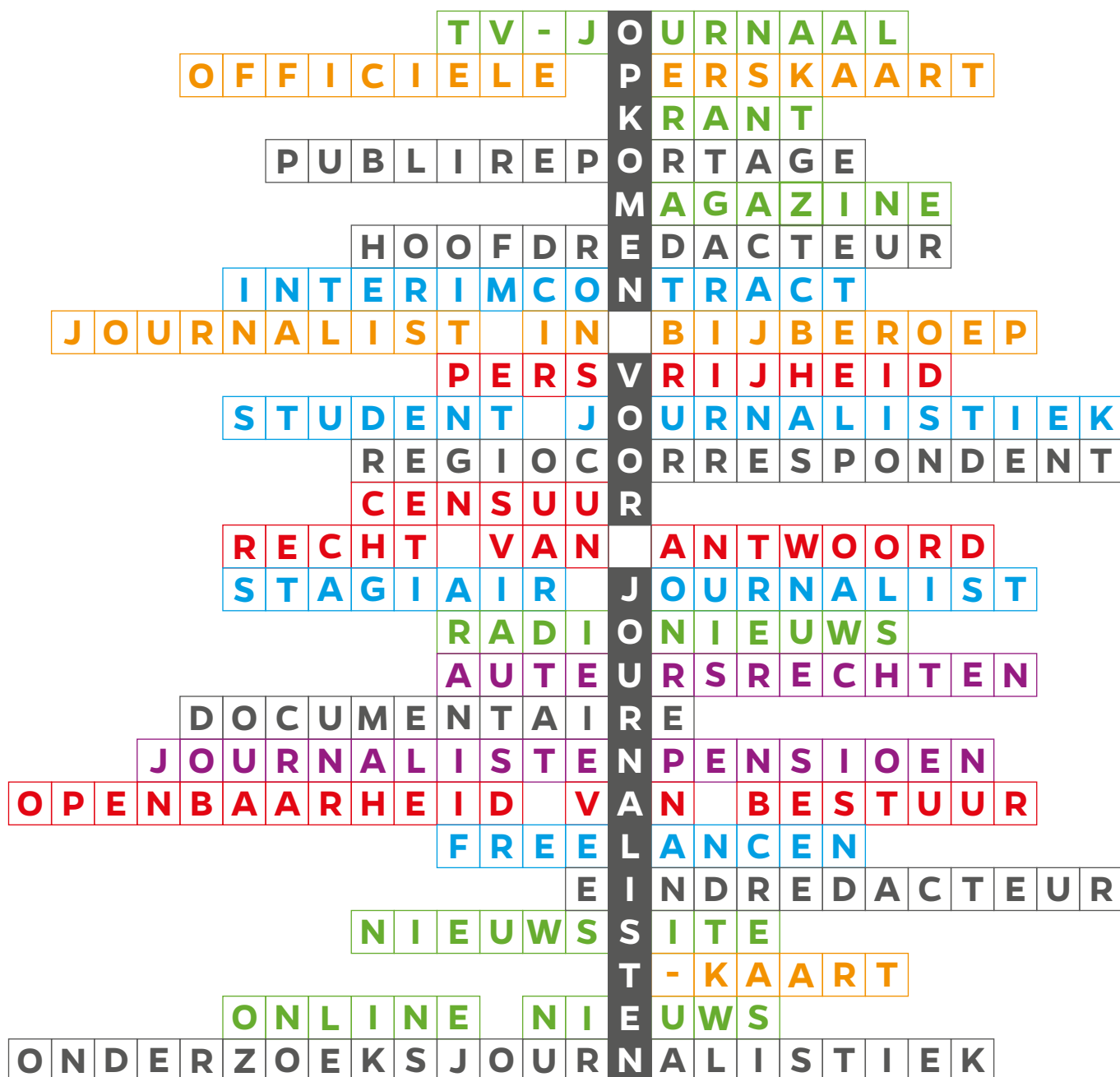
Bronselaeer. Hij werkt sinds 2010 voor Telenet.

Intussen heeft **Mediahuis** de Nederlandse krantengroep NDC (Noordelijke Dagblad Combinatie) overgenomen. NDC geeft onder meer de *Leeuwarder Courant* uit, de oudste krant van Nederland, en verder *Dagblad van het Noorden*, *Friesch Dagblad* en tientallen regionale nieuws- en weekbladen. Samen bereiken die ruim 2 miljoen mensen per week. Met de overname van NDC palmen **Vlaamse mediahuizen** het laatste grote zelfstandige krantenbedrijf van Nederland in. Mediahuis heeft al *NRC*, *De Telegraaf*, *De Limburger*, *Noordhollands Dagblad* en *Haarlems Dagblad* in handen. DPG Media van zijn kant heeft onder meer *De Volkskrant*, *AD*, *Het Parool* en *Trouw* in de portefeuille.

Het Franstalige kwartaalblad *Wilfried*, dat inzet op verhalende journalistiek met België als centraal thema, krijgt vanaf oktober een Nederlandstalige editie. De hoofdredacteur daarvan is **Pascal Verbeke**, intussen al dertig jaar actief als journalist en auteur.

Op 15 mei volgend jaar krijgt de **Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten** een nieuwe bezetting. Voor de vier jaar nadien zoekt de VVJ dus opnieuw 12 erkende beroepsjournalisten om de rol over te nemen. Kandidaten kunnen zich melden bij VVJ-secretaris pol. deltour@journalist.be, graag met een kort biootje en een summere motivering.

Het volgende nummer verschijnt op maandag 21 december 2020.

Vraagje over een en ander? Of graag wat extra bijstand en solidaire hulp?

Word of blijf dan zeker lid van de VVJ /AVBB !

Alle info over onze lidmaatschappen op www.journalist.be.

Of raadpleeg alvast ons Journalistenloket.

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

Journalistenloket.be

